Prijs f 0.50

6e JAARGANG No. 2
FEBRUARI 1952

NEDERLAND POLEN

Papierknipsels *een Poolse Volkskunst*

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

Enkele voorbeelden uit onze brochure

„Papierknipsels - een Poolse volkskunst"

Wij zien hier een bijzondere variant. Vogels vormen zeer dikwijls het motief, bijvoorbeeld grote hanen of pauwen

Wij vertrouwen met alle zekerheid dat ook deze *brochure* in onze reeks de belangstelling bij de met ons streven sympathiserenden zal weten op te wekken. Wij hebben hierin een kunstuiting behandeld, die zover wij weten, in West Europa nog te weinig beoefend wordt, namelijk die van het papierknippen. Welke wonderbaarlijke effecten men hiermee kan bereiken leert ons de tekst van deze brochure, maar wordt ons op misschien nog overtuigender wijze bijgebracht door de talrijke illustraties die dit boekske versieren. Wij stellen ons voor, dat ook onze Belgische lezers, zonen van een land waar eens de verheven weefkunst haar hoogste triomphen vierde, aan deze uit een zelfde nobele drift ontsproten Oost-Europese schoonheidsuiting hun aandacht zullen wijden.
Deze brochure is bij onze Vereniging te verkrijgen.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński
Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Tel. 93700—20992 - Amsterdam

DE RESULTATEN

van het Poolse economische plan over het jaar 1951

De industriële productie bedroeg 27 procent van de vooroorlogse

In een communiqué, uitgegeven door de Staatscommissie voor het economische plan, worden de cijfers gegeven over de verwezenlijking van dit plan in het jaar 1951. Uit deze cijfers blijkt, dat de industrie in haar geheel het plan met 100,8% verwezenlijkte, terwijl de resultaten van de zware en middelzware industrie met 101,6% iets boven het gemiddelde lagen. Met inbegrip van het aanvullende plan werd in het productiejaar 1951 een peil bereikt, dat 13% boven het in het zesjarenplan beoogde ligt. De stijging van de productie in de industrie bedroeg in vergelijking met 1950 in totaal 24,4%, voor de grote en middelgrote industrie 21,2%. Vergeleken met voor de oorlog (1938) steeg de waarde van de tegenwoordige industriële productie tot 270%.

Hoe de verschillende door de staat geleide bedrijfstakken het plan tot uitvoering brachten blijkt uit het volgende statistiekje:

N.B. Het eerste getal geeft aan de uitvoering van het plan voor 1951 in %; het tweede tussen () geplaatste cijfer geeft de verhouding tot 1950 in %.

mijnbouw 102 (113)
zware industrie 100 (121)
chemische industrie 105 (129)
lichte industrie 103 (122)
agrarische en levensmiddelen (grootindustrie) 100 (121)
kleine industrie en handwerk 115 (194)
industriële bouw 104 (258)
stede- en woningbouw 114 (253)

De voortbrenging van enkele der meest belangrijke grondstoffen, industrieproducten en levensmiddelen, vertoonde in vergelijking met het plan de volgende percentages [1]):

steenkool 100 (105)
cokes 101 (106)
petroleumproducten 106 (146)
steenzout 101 (101)
electriciteit 101 (118)
ijzererts 101 (114)
zinkerts 100 (115)
ruw staal 99 (111)
ruw ijzer 97 (106)
walswerkproducten 99 (113)
machines voor metaal en houtbewerking 93 (141)
vrachtauto's 103 (328)
landbouwmachines (in t.) 118 (127)
installaties v. d. chemische industrie 100 (175)
caustische soda 100 (110)
penicilline 154 (266)
kunstzijde 101 (111)
celwol 106 (137)
cellulose 100 (115)
leren schoenen 110 (141)
meubels 109 (131)
cigaretten 106 (118)
boter 107 (143)
tarwemeel 122 (149)
roggemeel 102 (107)

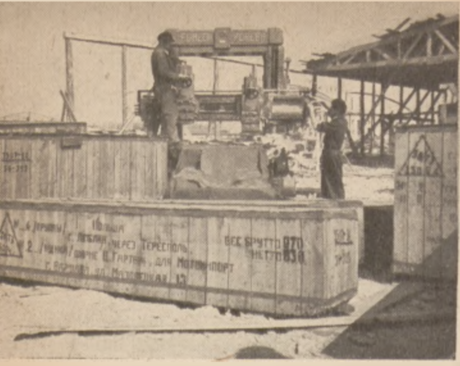
Bijzondere resultaten werden geboekt door de invoering van nieuwe en moderne technische werkmethoden in de industriele productie. In het afgelopen jaar werd begonnen met de vervaardiging van talrijke, voordien in Polen nog niet geproduceerde goederen, zoals steenkoolcombines, splijtmachines van verschillend type, installaties voor petroleumboring en -verwerking, nieuwe soorten werktuigmachines, papiermachines, persen, wagons met automatische laadinstallatie, stoom- en sleepboten, personen- en vrachtauto's, pharmaceutica enz.

De voor investeringen gereserveerde bedragen stegen in vergelijking met 1950 met ongeveer 38%, en wel met 40% in de industrie, 45% in de bouwnijverheid, 19% in de landbouw, 36% in het verkeers- en communicatiewezen, 30% in de handel, voor stedelijke voorzieningen met 19% en voor de woningbouw met 89%.

In de landbouw werd door verschillende oorzaken, o.a. door de langdurige droogte, die bij de aardappelen, suikerbieten, groenvoedergewassen en enige andere veldvruchten een geringere oogst veroorzaakte dan verwacht werd, het plan niet geheel ten uitvoer gebracht.

De vier belangrijkste graansoorten handhaafden echter over het algemeen het peil van 1950. De staatslandbouwbedrijven gaven grotere opbrengsten te zien dan het landbouwgemiddelde, en wel voor tarwe 31%, rogge 15%, gerst 17% en haver 13%, waarmee echter de getallen van het plan toch niet bereikt werden. Het plan tot voorziening van de landbouw met kunstmest werd voor 107% ten uitvoer gebracht, hetgeen een stijging van 9% in verhouding tot 1950 betekent. Het aantal tractoren (van 15 PK) steeg met 28%. De electrificatie van de landbouw werd volgens de projecties in de verschillende sectoren van de planleiding gerealiseerd. Het aantal

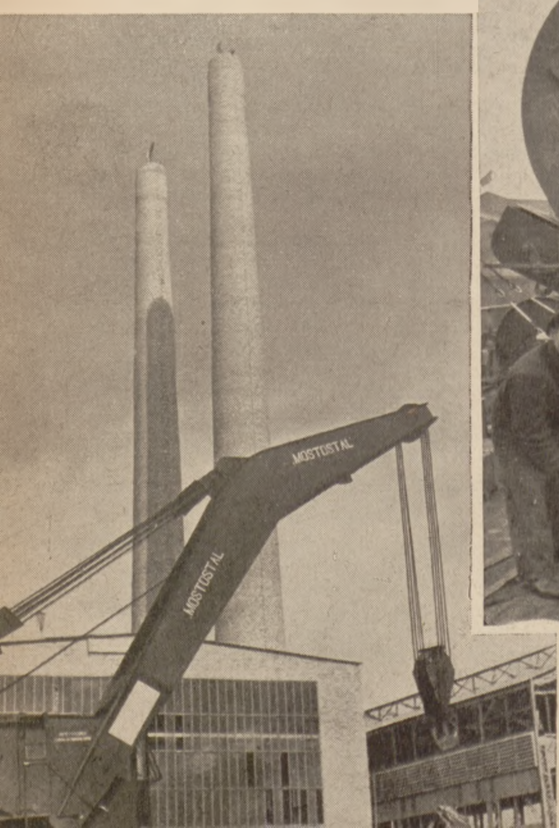
[1]) Zie N.B. boven 1e statistiek.

nieuw aangesloten gemeenten steeg tot 12.863.
Ook bij het transport en het verkeer was vooruitgang waar te nemen. Het goederenvervoer steeg met 14% (10% voor de spoorwegen, 66% voor het staatsvrachtvervoer, 23% voor de binnenscheepvaart, 45% voor de zeescheepvaart — d.i. 122% van het plan). Het personenvervoer per rail steeg met 17%, het wegvervoer met 48%. Er werd 149 km nieuwe spoorrails aangelegd en er werden 711 km wegen geconstrueerd.
De omzetten in de kleinhandel (overheids-, coöperatieve en particuliere) stegen in totaal met 11%, die van de volkshotels met 67%. Het aanbod van goederen steeg met 23%, van levensmiddelen met 22% en van industriële goederen met 24%. Voor verschillende artikelen was de stijging aldus: tarwe- en roggemeel 13%, melk 5%, boter 56%, eieren 8%, suiker 16%, wollen stoffen (inclusief confectie) 3%, leren schoeisel 18% enz. Het aantal verkoopcentrales gaf een stijging te zien van 19%, de volkshotels en -café's van 34%.
Het aantal tewerkgestelden buiten de landbouw (in de socialistische sector) steeg gemiddeld met 12% en bereikte in de gesocialiseerde industrie 2.2 millioen personen. In de bouw- en montagebedrijven steeg het aantal werknemers met 35%. De arbeidsproductiviteit steeg in de grote en mildelgrote industrie met 14%, in de kleine industrie en het handwerk met 17%, in de bouwbedrijven met 16%, op de staatslandbouwbedrijven met 13%.
Ook in de steden heerste eenzelfde bedrijvigheid. Het waterleidingsnet onderging een uitbreiding van 5%, de riolering van 3%, het tramnet van 10%, de trolleybussen van 12%, de autobuslijnen van 14%, park- en groenaanleg van 29%. In totaal werden in de loop van 1951 99.000 nieuwe woonruimten voor de bewoners opengesteld. Het nationale inkomen steeg volgens schattingen met 12% vergeleken met 1950 en het bedraagt thans in zijn geheel 170% van het vooroorlogse (1938), doch 230% indien men het omrekent per hoofd van de bevolking. De gesocialiseerde industrie droeg voor 72% bij tot de vorming van het nationale inkomen.
Op cultureel gebied voltrok zich een verdergaande verbetering van de organisatie van het schoolwezen. 82% van de schoolplichtige kinderen vond een plaats in de lagere scholen met 7 leerjaren. 340.500 kinderen verlieten deze scholen in het afgelopen jaar, d.w.z. 20% meer dan in 1950, terwijl de middelbare scholen (te vergelijken met onze gymnasia en lycea) 47.700 leerlingen afleverden (76% meer dan in 1950) en de hogescholen 21.000 (63% meer dan in 1950). In Bialystok, Gdańsk, Poznań, en Kraków werden nieuwe hogescholen gebouwd, in Katowice verrees het jeugdpaleis. Het aantal plaatsen in ziekenhuizen steeg met 10%, het aantal artsen in totaal met 21%. De zorg voor moeder en kind profiteerde van een uitbreiding van het aantal consultatiebureaux met 15%, van het aantal seizoen-bureaux op het platteland met 23%, terwijl ook het aantal beschikbare plaatsen met 23% steeg. Leeszalen en bibliotheken kregen 16% meer boeken tot hun beschikking, op het platteland 17% meer. Het totaal exemplaren van boeken en andere drukwerken (tijdschriften niet meegerekend) bedroeg in 1951 108,8 millioen.

Links boven:
Dank zij de vriendschappelijke samenwerking en de broederlijke hulp van de Sowjet-Unie vorderen de werkzaamheden bij de uitvoering van het Zesjarenplan met rasse schreden. — Kisten met machines uit de USSR worden gelost

Links beneden:
Een fragment van de gemechaniseerde werkzaamzaamheden op het terrein der metallurgische fabrieken in Częstochowa

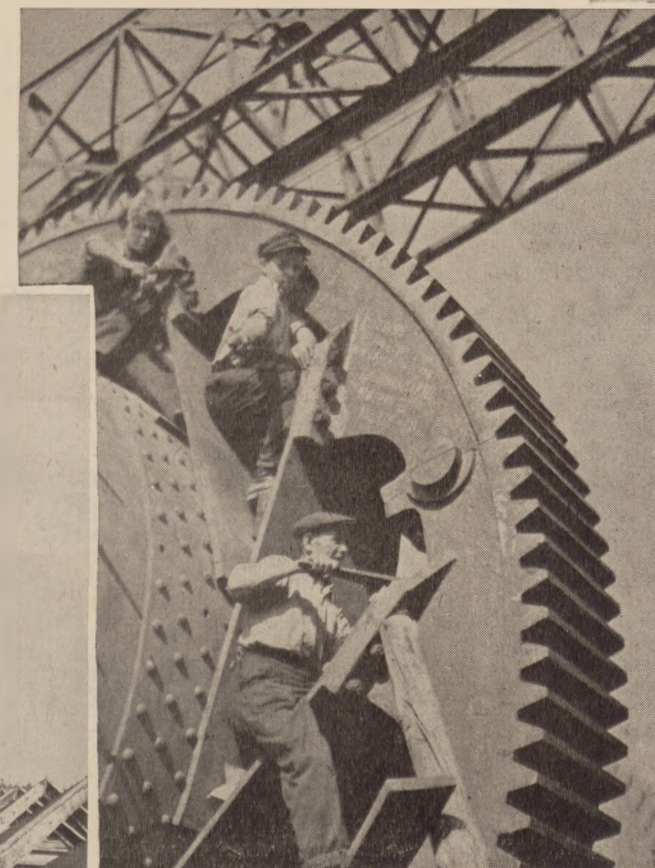

De montage van een reddingsboot

Fabrieken in Częstochowa. Niet ver van Kraków wordt een fabriek gebouwd. De montage van het dak op een der reusachtige fabriekshallen

Bij de bouw van de grootste Poolse cementfabrieken in Wierzbice wordt een tandrad gemonteerd

Een blik op het nieuwe Warszawa. De wijk Mariensztat

Warszawa onder de sneeuw. Het Dzierżyński-plein

Verhoging van de arbeidsproductiviteit

In de jeugdstad Nowa Huta bekijken jeugdige arbeiders de resultaten van hun arbeid

Verhoging van de arbeidsproductiviteit betekent niet de verhoging van de lichamelijke krachtsinspanning. De arbeidsproductiviteit stijgt evenredig met de voortschrijdende mechanisering. De eerste vereiste voor de verhoging van de arbeidsproductiviteit ligt in een practische en rationele arbeidsorganisatie evenals in de toepassing van nieuwe en verbeterde arbeidsmethoden.
De strijd tot realisering van grote en interessante taken die het driejarenplan en het zesjarenplan het Poolse volk stelden en stellen riep de socialistische wedijver in het leven.
De grote toename van de arbeidswedijver, de hogere kwalificering van de arbeider in zijn beroep evenals de verbetering in de technische verzorging van de Poolse industrie veroorzaakten een verhoging der arbeidsproductiviteit van de direct in de productie staande industriearbeider van p.m. 59 % vergeleken met 1948.
Het driejarenplan werd twee maanden voor de vastgestelde eindtermijn uitgevoerd.
Sinds begin 1950 verwezenlijkt het Poolse volk de grote taken van het zesjarenplan, dat tot 1955 een verhoging van 50 % tegenover 1946 beoogt.
Er zullen 250 grote fabrieken en 723.000 nieuwe woonruimten worden gebouwd. Het plan gaat van de veronderstelling uit dat binnen deze zes jaren de doorsnee-arbeidsproductiviteit per arbeider een belangrijke verhoging kan ondergaan, b.v. in de groot- en middelgrote industrie p.m. 66%, in het bouwbedrijf 86 % enz.
Om de nieuwe grotere taken op economisch gebied zoals het zesjarenplan ze beoogt, te vervullen, gingen de Poolse arbeiders over tot nieuwe, hogere vormen van arbeidswedijver.
In Januari 1950 verplichtte de mijnwerker-activist Wiktor Markiewka van de mijn „Polska" zich gedurende drie opeenvolgende maanden 300 % van zijn norm te bereiken en leidde daarmee de arbeidswedijver over een langer tijdperk in, waardoor de hogere arbeidsproductiviteit het karakter van een duurzaam arbeidsresultaat verkreeg.

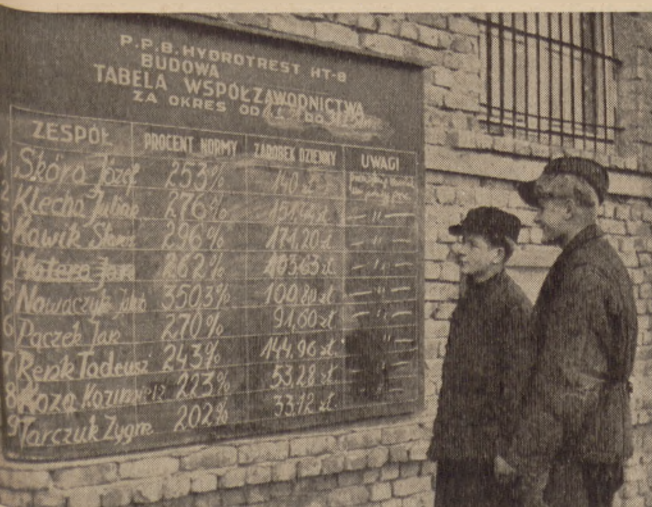
De nieuwe techniek de beslissende factor.

Tegelijkertijd, maar vooral in het jaar 1951, vertoonde zich in Polen het eerste begin van de Stachanow-vorm van de arbeidswedijver, die zonder een moderne techniek niet te denken is. Gedurende deze tijd ontwikkelde zich het metaalsnijprocédé, het staal-snelsmeltprocédé, de wedijver om de voordeligste bediening van de machines, de wedijver om het economisch gebruik van grondstoffen en materiaal, verder de wedijver om de verlenging van de duurzaamheid van auto's en locomotieven tussen twee revisies, evenals tenslotte de wedijver tot besparing van kolen bij het ketelstoken in industriebedrijven, bij de scheepvaart en bij het spoortransport. In het jaar 1950 namen bij de arbeidswedijver 70 % van alle mijnwerkers deel, 83 % van de hoogovonarbeiders, 78 % van de arbeiders in de machineindustrie. Dit betekent een doorsnee percentage van 70 voor de in de genationaliseerde economie werkzame arbeiders. De arbeidsproductiviteit in de industrie onderging daardoor in het afgelopen jaar een verhoging van p.m. 9 % wat weer een verhoging van de werkelijke lonen van in doorsnee p.m. 6% ten gevolge had.
Het enthousiasme en de vruchtbaarheid van de wedijvervormen brachten mee, dat zij in het kader van de oude voorschriften niet meer onder te brengen waren, daar deze zelfs gedeeltelijk hun ontwikkeling tegenhielden. Op grond hiervan besloot de Centrale Raad van Vakverenigingen rond de jaarwisseling 1950/51 de arbeidswedijver op concrete, zo nauwkeurig mogelijk vastgestelde verplichtingen der arbeiders, der arbeidersbrigaden, der arbeidsgroepen, der fabrieksafdelingen op te bouwen, waarbij de collectieve verplichtingen de som vormden der individuele verplichtingen.
De gunstige ontwikkeling van de arbeidswedijver in het jaar 1951, het tweede jaar van het zesjarenplan, bevestigde de juistheid van dit besluit.

Op wetenschappelijke basis.

De rationaliseringsbeweging vereiste, voor een doelmatige toepassing, zowel het uitwerken van organisatorische methoden, als aanwijzingen en ondersteuning van geleerden.
Hieruit volgde de noodzaak van samenwerking van geleerden met arbeiders en boeren, want de arbeiders zijn bij de uitwerking van hun plannen tot verbetering van de constructie of van het materiaal enz. aangewezen op de hulp der geleerden. Door het contact met de in de practijk staande arbeiders worden de geleerden van hun kant weer met vragen en behoeften van de praktijk grondig op de hoogte gesteld. Als de wetenschap deze vraagstukken aanpakt en uitwerkt, dient zij het practische leven.
Van dit principe uitgaand, namen als eersten de professoren en docenten der Academie voor mijn- en hoogovenbouw in Kraków het contact op.
Hun eerste gemeenschappelijke conferentie met de arbeiders van de stoomketelfabriek en de fabriek voor spoorsignaalinlichtingen in Kraków volgde in Mei 1949. Korte tijd daarna vonden gelijksoortige conferenties plaats met de mijnwerkers van de verenigde kolenindustrie van Dabrowa en Joworžno-Mikolów, welke de arbeiders concrete voordelen opleverden en de geleerden niet minder belangrijke kennis bijbrachten.
Na dit initiatief volgden kort na elkaar gemeenschappelijke conferenties van arbeiders met hooglearen aan andere Poolse hogescholen, zoals die van de technische hogescholen te Gliwice, Łódź, Wroclaw, Gdańsk, van de universiteit Lublin etc.
Om het contact van de arbeider-uitvinders met de bevoegde geleerden te vergemakkelijken, werden bij de districtsvakverenigingsbesturen zowel afdelingen voor arbeidersuitvinders en arbeidswedijver als adviserende instanties voor technologische processen in het leven geroepen.
Na verloop van tijd namen deze organisaties de gezamenlijke acties over. Ze namen de voorstellen in ontvangst en voerden de eerste onderzoekingen uit. Zij zijn tegelijkertijd scholingscentra en raadgevende

instellingen voor arbeiders-uitvinders en ze organiseren lezingen op het gebied van deze vraagstukken. In eerste instantie houden de professoren zich bezig met analyses en beoordelingen van de ingediende voorstellen.
In Kraków en Warszawa werd bovendien een vaste adviesdienst van professoren der Hogeschool met dagelijkse spreekuren ingesteld, want er was intussen gebleken, dat een direct mondeling contact tussen geleerde en arbeider het best en snelst alle moeilijkheden oplost en de arbeid van uitvinder en uitvoerende vergemakkelijkt.
Een andere, zeer belangrijke vorm van samenwerking is de vakkundige en wetenschappelijke beraadslaging van de arbeiders-uitvinders en uitvoerders met de geleerden evenals de door hen georganiseerde lezingen, waarvan de onderwerpen met grote zorg uitgekozen worden en tot doel hebben de bijzondere belangstelling der toehoorders op te wekken.
Een veel toegepaste vorm van samenwerking van arbeiders en geleerden vormen de „rationalisatoren-avonden", die eerst in Wroclaw eenmaal per week werden gehouden. Op deze avonden stelden de professoren der hogeschool zich telkens van de laatste

voorstellen en resultaten der arbeiders op de hoogte Op andere avonden spraken de arbeiders over hun methoden. Een conferentie van deze aard vond voor de eerste keer in Kraków plaats in Februari 1950 met de hoogovenarbeiders van de „Kosciusko"-hoogoven en wel in de academie voor het mijn- en hoogovenwezen. De arbeiders gaven een toelichting van het door hen ingevoerde verbeterde arbeidssysteem. Er werden door de professoren, docenten en studenten vragen gesteld. In Juli 1950 spraken de mijnwerkers in een drgl. door de vakvereniging in Jworzno georganiseerde conferentie over hun verbeteringsplannen. In een gemeenschappelijke discussie werd de technische waarde van de verbeteringen in organisatorisch en arbeidstechnisch opzicht van alle kanten besproken. Ook op de tentoonstellingen van de arbeiders-uitvinders komt het tussen de geleerden en deze arbeiders-uitvinders tot zulke discussies. Deze conferenties hebben gedeeltelijk het karakter van cursussen aangenomen, op welke de rationalisatoren hun theoretische wetenschap verrijken.
Een essentieel element bij de samenwerking van geleerden en arbeiders vormt de actieve deelname der professoren, docenten en studenten bij de productieberaadslagingen van het bedrijf.
Hier vond de eerste samenkomst van deze aard in Kraków plaats, die later gevolgd werd door soortgelijke samenkomsten in Tarnów en in Chrzanów. Daar werden actuele vragen over de productie in verschillende takken der industrie, zoals de mijnbouw, de chemische industrie, het verkeers- en bouwwezen, behandeld.
Een dergelijk iets is de samenwerking tussen de leerkrachten aan hogere beroeps- en vakscholen met het gezamenlijk personeel van fabrieken, zo ook de samenwerking van deze scholen met de op Staatslanderijen en productiecoöperaties werkzamen.
Zo ontstond b.v. met ondersteuning van de landbouwkundige faculteit van de universiteit van Wroclaw in het afgelopen jaar het eerste laboratorium voor boeren bij de productieve coöperatie Szymanów, (Silezie).

Gunstige arbeidsvoorwaarden voor geleerdenberoepen.
Deze zich ontwikkelende en nauwer wordende samenwerking bewijst, dat niet slechts de geleerden de boeren en arbeiders een grote hulp bieden, maar dat eveneens de practische ervaringen van het fabriekspersoneel het de geleerden mogelijk maakt zich van de actuele problemen in de bedrijven en bij de industrietakken op de hoogte te stellen. Op deze wijze vormt de samenwerking voor de geleerden een stimulans, om speciale wetenschappelijke onderzoekingen op de betreffende gebieden te ondernemen.
Dat dit probleem door een steeds groeiend aantal geleerden in zijn volle omvang wordt begrepen, blijkt o.a. uit het feit dat op het kort geleden gehouden Poolse wetenschapscongres in de resolutie de eis werd opgenomen om de wetenschappelijke arbeid direct te betrekken op de vraagstukken der producerende bedrijven en om onder de arbeiders de uitkomsten der wetenschap te populariseren.
De overbezetting der door intellectuelen uitgeoefende beroepen en de werkloosheid onder de geleerden vormden een deel van de vele abnormale verschijnselen van het Poolse regime van voor de oorlog.
Terwijl een deel van de geleerden dus totaal geen mogelijkheid tot wetenschappelijke onderzoekingen en werkzaamheid had, waren de omstandigheden waaronder de anderen hun arbeid verrichtten onbevredigend, daar zij gedwongen waren, in kleine, onvoldoend uitgeruste laboratoria en universiteits-instituten te werken. Algemeen bekend is het feit, dat vroeger vele Poolse geleerden, die of geheel geen of onvoldoende arbeidsgelegenheid in eigen land vonden, naar het buitenland emigreerden.
Als gevolg van de grote veranderingen, die op maatschappelijk, economisch en cultureel gebied in Polen plaats hebben gevonden, heeft de Poolse wetenschap haar vaderland en hebben de Poolse arbeider en boer hun wetenschap hervonden. De voor de socialistische maatschappij kentekenende, onscheidbare verbinding van geestelijke en lichamelijke arbeid tekent zich in Polen reeds in alle duidelijkheid af en draagt er toe bij, dat Polen de vroegere achterstand inhaalt en het socialisme in snel tempo opbouwt.

Een van de talrijke steengroeven in Polen

De uitvoer van Poolse stenen en aarde

De door Polen uitgevoerde stenen en aarde kan men in de volgende drie groepen indelen; bindmiddelen voor de bouwnijverheid en bouwstenen; 2. grondstoffen voor de chemische en keramische industrie; 3. vuurvaste materialen.

Van de bindmiddelen is kalk het meest voorkomende. De Poolse kalk wordt gekenmerkt door haar bijzondere zuiverheid. De gebrande koolzure kalk (calciumcarbonaat) geeft een calciumoxyde met 93 tot 98 % zuivere CaO, t.w. kalk. Wat overblijft bestaat uit ijzeroxyde (F_2O_3), aluminiumoxyde (Al_2O_3) en kiezelzuur (SiO_2). De waarborg voor de hoge kwaliteit van de kalk ligt hierin, dat de winning door de mijnwerkers van de grondstof en ook de technische verwerking hiervan tot gebrande kalk door uitstekende vaklui met behulp van de modernste technische middelen wordt verricht.

Onder de overige bindmiddelen nemen de verschillende varieteiten van gips een belangrijke plaats in. De Poolse gipslagen zijn van een zo opvallende zuiverheid, dat herhaaldelijk heldere en doorschijnende gipskristallen van grote omvang gevonden worden, die tot grote parels en dergelijke siervoorwerpen verwerkt kunnen worden. Gemalen natuurlijk gips wordt ook ter verbetering van de grond aangewend, daar het de omzetting bevordert van kaliumcarbonaat (K_2CO_3) in kaliumsulfaat (K_2SO_4), dat gemakkelijk door planten opgenomen wordt. Verder wordt het gebruikt voor het maken van cement. Naar de graad van korreligheid wordt het onderscheiden in stucadoor- en modelleergips. Stucadoorgips wordt in zeslagige papieren zakken van 50 kg geëxporteerd. Als materiaal in de bouw wordt steeds meer caustisch magnesiet gebruikt. Basisproduct is magnesiumcarbonaat, dat in schachtovens bij zeer hoge temperaturen gebrand wordt. Het zo gewonnen en gemalen magnesiumoxyde dient voor het maken van magnesiumchloride, en in verbinding met vochtig houtmolm en asbest- of kurkmolm voor het maken van xylolith, dat als onder- of bovenlaag voor vloerbedekking gebruikt wordt; verder dient het voor het vervaardigen van magnesiumhoutplaten. Ruw magnesiet (magnesietsteen) wordt in de chemische industrie gebruikt voor het vervaardigen van magnesiumverbindingen.

Behalve de genoemde bouwmaterialen worden ook bewerkte stenen voor bouwdoeleinden geëxporteerd, zoals marmer, graniet en zandsteen.

Pools marmer is meestal mooi geaderd kalksteen, zeer afwisselend in adering en kleurschakering. Marmer en graniet worden in bewerkte blokken, in platen van verschillende grootte, in belegplaten, profielstenen, siervoorwerpen van allerlei aard, verwerkt en onverwerkt, geëxporteerd. Poolse marmer- en granietproducten worden door hun zorgvuldige vervaardiging en afwerking in het buitenland steeds meer gevraagd.

Zandsteen is van even groot belang voor de bouwnijverheid als voor de industrie. Zandsteen met een kleiachtig bindmiddel leent zich tot het vervaardigen van slijprollen en slijpstenen van allerlei aard voor industriële doeleinden. Een andere varieteit van de zandsteen is de kalkzandsteen. De drukvastheid van de kalksteen bedraagt al naar gelang de kwaliteit van het bindmiddel ongeveer 500 tot 100 kg/cm^2.

Bij de voor grondstof in de keramische en chemische industrie in aanmerking komende stenen en aarde moeten wij nog het veldspaat noemen, dat, tot gruis vermalen, bij de fabricatie van porcelein, fayence, aardewerk en email-producten gebruikt wordt. De verschillende lichtgrijze en grijze kleisoorten worden gebruikt als grondstoffen bij de vervaardiging van fayence-tegels, gewone tegels, fayence, porceliet, en zelfs na bijmenging in een zeker percentage voor de vervaardiging van porcelein. Enige kleisoorten vertonen een aanmerkelijk gehalte aan ijzeroxyde (tichelaarde). Ze dienen tot vervaardiging van de na het branden roodgeverfde terracotta-waren, van kleurige vloertegels, dakpannen en als vulmassa en bindmiddel bij de productie van slijpschijven.

Onder de door de „Minex-”exportcentrale voor de industrie van stenen en aarde uitgevoerde mineralen nemen de vuurvaste stoffen een belangrijke plaats in. Hiertoe kunnen we rekenen gebrand dolomiet en gebrand magnesiet, mineralen, die in ruwe vorm gebruikt worden, zo ook bewerkt kwartsiet. In de reeks der vuurvaste stoffen zijn de kwartsietschilfers van groot belang. Het zijn eenvoudige kristallijnen gesteenten, die uitmunten door hun bijzondere weerstand tegen de inwerking van vuur.

Een in kwartsietschilfers uitgevoerd metselwerk neemt na een korte bewerking een temperatuur van boven de 1000° C aan en dat in een porceleinachtige glasmassa, die tegen mechanisatieslijtage duurzaam bestand is. Kwartsietresten en beslagplaten worden ook in de plaats van chamotte- en silicaatsteen gebruikt. Ze vinden toepassing bij koepelovens, stookovens, generatoren, vloeren en gewelven van zinkdestillatie-ovens, droogovens voor suikerbietenbrij, kortom overal daar, waar tegels van de hoogste vuurvastheid hun doelmatigheid hebben bewezen.

Alle bovengenoemde en nog vele andere producten worden door de „Minex”-uitvoercentrale Warszawa, Ul, Kredytowa 4, voor de industrie van stenen en aarde, geëxporteerd. De aan het doel beantwoordende kwaliteit der goederen wordt door een voor iedere zending op grond van een nauwkeurig technisch en chemisch onderzoek opgestelde verklaring van Poolse laboratoria gewaarborgd. De voortreffelijke kwaliteit van de Poolse stenen en aardsoorten komt dan ook op de beste wijze tot uitdrukking in de stijgende vraag op de buitenlandse markten en in het van jaar op jaar toenemend aantal opdrachten van de buitenlandse afnemers.

Woonwijk Zoliborz

DE WONINGBOUW

Na de oorlog werd één der belangrijkste taken van de staat de zorg voor de bouw van woningen.

De woningtoestanden in het vooroorlogse Polen waren voor de arbeidersklasse bijzonder moeilijk. In het kapitalistische Polen bouwde men de huizen zodanig, dat de particuliere eigenaren er de meeste winst van konden trekken. Naast comfortabele woningen met meerdere vertrekken, bouwde men verblijven in kelders en souterrains, verstoken van iedere sanitaire en hygiënische installatie, zonder water, electriciteit en leidingen. Deze woningen. die merendeels uit een enkel vertrek bestonden werden bewoond door arbeiders met gezinnen van 3 tot 8 personen.

Volgens de statistische gegevens werden de éénkamer-woningen, waarvan het aantal in de steden circa 60% bedroeg, gemiddeld bewoond door 3,8 personen.

De huur van deze éénkamerwoningen bedroeg 30—50% van het loon van de arbeider. Bovendien konden veel arbeiders en vooral de bouwvakarbeiders, die alleen gedurende het seizoen werkten, geen woningen huren, daar zij geen vast werk hadden, en de particuliere eigenaren niet gaarne bereid waren woningen aan de werklozen te verhuren.

Zodanige arbeiders, alsmede ongeschoolde werkkrachten, die zeer weinig verdienden, waren gedwongen woningen te zoeken in de voorsteden, ver verwijderd van hun werk. De treinreis naar het werk verergerde de levensvoorwaarden van de arbeidersgezinnen.

Thans behoren, dank zij de ontwikkeling van de bouwvakken, de mechanisatie en de nieuwe werkmethoden, de achterlijke toestanden en de seizoenarbeid in het bouwbedrijf tot het verleden. Men kent daar thans werkverhoudingen, die zonder onderbreking het gehele jaar fungeren.

Het nieuwe Polen, dat de socialistische opbouw aan het volvoeren is) stelt — geleid door de grote ideeën van de strijd voor het welzijn van de werkende massa's — het probleem van de woningbouw op geheel andere wijze.

Na de eerste periode van herstel van de oorlogsvernietigingen is men — parallel aan het inwerkingstellen der bedrijven — met de wederopbouw van de woningen begonnen. Krachtens een besluit van de Staat, werd als principe aanvaard de bouw van kleine woningen met minstens 1½ kamer, voorzien van ieder comfort, t.w.: water, electriciteit, gas, badkamer en centrale verwarming. Dergelijke woningen, bestaande uit 1½ vertrek kunnen alleen bewoond worden door gezinnen van 2 personen. Een gezin, bestaande uit 4 personen, krijgt twee kamers en een keuken. De huur van een dergelijke moderne woning bedraagt 5—10% van het arbeidsloon.

De woningbouw wordt thans geleid door de Staat. De arbeiders krijgen woningen door tussenkomst van de vakverenigingen, overeenkomstig het toewijzingsschema, dat door de Staat is vastgesteld in samenwerking met de Centrale Raad van Vakverenigingen.

Dit toewijzingsschema houdt rekening met de behoefte van alle Poolse werkers, al naar gelang der beschikbare woningen.

Het aantal te bouwen woningen is vastgesteld in het Zesjarenplan. Tot 1955 gaat men 723.000 woonvertrekken bouwen, d.i. het gezamenlijk aantal woningen voor 3 grote steden. In verband met de bouw van 250 grote fabrieken zullen 90 nieuwe wooncentra verrijzen.

Voor het eerste jaar van het Zesjarenplan, d.w.z. voor 1950 heeft men voorzien in de bouw van 57.200 woonvertrekken doch er in feite 68.000 gebouwd. Het bouwen is voor 86% gemechaniseerd, dank zij het gebruik van nieuwe machines en technisch materiaal.

Voor het jaar 1951, d.w.z. in het tweede jaar van het Zesjarenplan had men in de bouw voorzien van een woonruimte met een totale inhoud van 12.000.000 m³. Ieder jaar wordt het aantal door de Staat gebouwde woningen groter.
Ieder jaar ook krijgt een steeds groter aantal arbeiders woningen toegewezen. Doch de Staat beperkt zich niet alleen tot de gesocialiseerde bouw, maar hij komt de arbeider te hulp, die een eigen eensgezinswoning wil bouwen.
De Staat kent de arbeider, die een dergelijke woning wil bezitten credieten toe ten bedrage van 36.000 zlotys — in nieuw geld —; de arbeider verplicht zich het crediet te dekken door maandelijkse stortingen gedurende 20 jaar. Van dit bedrag ontvangt de Staat geen enkele rente, dat betekent dus, dat de arbeider een bedrag teruggeeft gelijk aan dat, wat hij geleend heeft. Aldus wordt, als de lening eenmaal betaald is, het huis het persoonlijk eigendom van de arbeider.
Het feit, dat men in de loop van het jaar 1949 en 1950 in het gehele land tot een aantal van 2.082 eensgezinswoningen is gekomen, bewijst, hoe gezocht deze woningen zijn.
Bij de nieuwbouw in de wooncentra en de steden heeft men niet alleen te doen met woningen, maar ook met openbare gebouwen, die moeten dienen voor het bevredigen der materiële- en culturele behoeften der bewoners van deze wooncentra. Hierdoor zal de arbeidersbevolking — voor de eerste keer in de Poolse geschiedenis — woningen krijgen en over gebouwen kunnen beschikken, die voorzien zijn van alle moderne onmisbare installaties.
Al naar gelang het tempo van het bouwprogramma verlaten de arbeiders de lelijke en verwaarloosde voorsteden en de sombere en ellendige stadswijken, om zich te installeren in de moderne wooncentra, welke voorzien zijn van crèches, bewaarscholen, cultuurhuizen, stadions, speelplaatsen, badhuizen, ambachtsscholen, etc.
Reeds na de verwezenlijking van het Driejarenplan en van het eerste jaar van het Zesjarenplan, daalde de woondichtheid per vertrek tot 3,2 personen. Belangrijke veranderingen kwamen er dan ook, door de stijging van de arbeidsproductiviteit in alle takken van industrie, alsmede door de mechanisatie en de stijging van het tempo van de woningbouw. Op het ogenblik regelt de Staat een billijke verdeling van de woningen in de nieuwe wijken en wooncentra.
Als voorbeeld kunnen vermeld worden de aardige arbeidswijken van de hoofdstad, zoals Mokotów, Muranów, Mlynów, Kolo, Mariensztat. Mirów Praga. Deze arbeiderswijken bezitten zeer goede verkeerswegen en zijn volgeplant met groen, waarvan de oppervlakte 50 à 65% van het bebouwde terrein beslaat. In Silezië, in 't hart van het kolenbekken, domineert de bouw van eensgezinswoningen. Deze strekken zich — temidden van tuinen — over vele kilometers uit. Verder zal men in de loop van het plan 60 waterleiding- en buizenstelsels bouwen in steden, welke er tot nu toe geen enkele bezitten. De verkeerswegen zullen eveneens worden ontwikkeld.
Warszawa, dat vóór zijn vernietiging 103 millioen m³ aan woonruimte bezat en na de vernietiging nauwelijks 26 millioen, telde eind 1949 44 millioen m³ herbouwde en nieuwgebouwde woningen. Deze cijfers geven de resultaten weer van de tot nu toe door de bevolking aan de dag gelegde inspanning bij de wederopbouw.
Het Zesjarenplan zal het aspect van de hoofdstad totaal veranderen. De ruïnes zullen verdwijnen, de electrificatie van het spoorwegknooppunt zal voltooid worden, terwijl de mètro voor openbaar gebruik vrijgegeven zal worden. Langs de voornaamste verkeerswegen zullen nieuwe woonwijken worden aangelegd, totaal omvattende 100.000 vertrekken.
In 1955 zal 88% van de bevolking in haar woningen het voordeel genieten van buisleidingen en 96% zal de beschikking hebben over waterleidingen. Speciale aandacht verdient de bouw van de gigantische woonwijk in het centrum der stad, genaamd MDM (Marszalkowska-buurt).
Dergelijke „monumenten", als de aardige MDM-blokken, zullen op de begane grond voorzien worden van café's, restaurants, bioscopen, theaters, clubs, etc. De verdiepingen zullen worden bewoond door de arbeiders en de intellectuele werkers.
De grote omvang van de ontwikkeling van de bouwnijverheid en het daaruit voortvloeiend constant toestromen van plattelandsarbeiders stellen de verantwoordelijke autoriteiten van de bouwnijverheid voor de oplossing van het woningprobleem en de hotelaccommodatie. Dit vraagstuk wordt geregeld in samenwerking met de bedrijven, de vakverenigingen en het Ministerie van Wederopbouw. Van dit principe uitgaande bouwt men op plaatsen, waar de concentratie van de bouwwerkzaamheden sterk is, centrale hotels, en elders plaatselijke hotels, voorzien van noodzakelijke installaties, zoals wastafels, douches, keukens, cantines, conversatiezalen, vestiaires, enz. De arbeiders, die in dergelijke hotels wonen, kiezen uit hun midden een zelfstandig comité, dat tot taak heeft, de gehele gang van zaken te controleren.
Door het woningprobleem op te lossen zorgt het Nieuwe Polen voor comfortabele behuizing en goede hygiënische toestanden voor de werkers zodat, wanneer de arbeid afgelopen is, deze werkers van alle culturele ontspanningen kunnen genieten.

Werk in uitvoering in de woonwijk Marszalkowska te Warszawa

Hendryk Wieniawski

Internationaal Vioolconcours

Het is wel een heel goede gedachte geweest van de organisatoren om het violistenconcours, dat in December 1952 te Warszawa zal plaats vinden, te verbinden aan de naam van Henryk Wieniawski.
Want welke scharen uitnemende violisten ook de wereldpodia betreden, nog steeds schittert zijn naam als een ster van de allereerste grootte aan het violistenfirmament. Als men de enthousiaste uitlatingen van leden ener oudere generatie over zijn spel heeft opgevangen komt men tot de overtuiging, dat Wieniawski zelden geëvenaard, en nooit overtroffen is en dat hij met Paganini nog steeds als het comble van het vioolspel mag worden beschouwd. Deze in Lublin in het jaar 1835 geboren Poolse violist heeft, ofschoon hij jaren in Frankrijk, Amerika, Rusland en België doorbracht, nooit zijn vaderland en zijn volkskunst vergeten. Men denke maar aan zijn Kujawiah en zijn Marzuka's en ook aan het samen met zijn broeder Joseph gecomponeerde Grand Duo polonais.
Als typische levensbijzonderheid mag nog worden gereleveerd, dat hechte banden van vriendschap hem bonden aan haar die in het leven van Pjotr Tchaikowski zo veel heeft betekend, we bedoelen natuurlijk Pani von Meck.

I. Het IIe Internationale Viool-concours Henryk Wieniawski zal plaats vinden te Warszawa van 5 tot 15 December 1952. Violisten, die op 4 December 1952 de leeftijd van 32 jaar nog niet gepasseerd zijn, kunnen aan dit concours deelnemen. Voor vroegere gevangenen van fascistische concentratiekampen en krijgsgevangenen is deze leeftijdsgrens verhoogd tot 35 jaar.

II. De candidaten kunnen zich laten inschrijven tot 30 Juni 1952 bij het Secretariaat van het Internationale Vioolconcours Henryk Wieniawski — Warszawa (Polen), Krakowskie Przedmieście 15/17, onder toevoeging van:

a. een nationaliteitsbewijs
b. een levensbeschrijving
c. 3 foto's
d. een geboortebewijs
e. stukken die bewijs leveren van hun muzikale vorming (muziekstudie, eventueel muzikale activiteit.)

III. De candidaten, wier inschrijving voor het concours aanvaard wordt, ontvangen bericht voor 13 Augustus 1952.

IV. Het concours omvat 2 proefspelen. Het programma van het eerste proefspel bevat de volgende verplichte werken:

1. J. S. Bach — Grave en Fuga uit de Sonate in a kl. t. voor vioolsolo.
2. Henryk Wieniawski — Concert in d kl. t. (1e deel met piano).
3. Henryk Wieniawski — Een van de caprices uit „l'Ecole Moderne".
4. Karol Lipiński — Een van de caprices.
5. Karol Szymanowski — Een van de hieronder genoemde werken ter keuze van de candidaat:
   a. Nocturne en Tarantella.
   b. La Fontaine d'Arétuse.
   c. Harnasie (Boerendans).
6. Een werk ter keuze van de candidaat uit:
   a. Aleksander Zarzycki — Mazur.
   b. Henryk Wieniawski — Polonaise in A gr. t.
   c. Henryk Wieniawski — Polonaise in D gr. t.
   d. Henryk Wieniawski — Scherzo Tarantelle.
7. Een werk ter keuze van de candidaat uit:
   a. Adam Andrzejewski — Burlesque.
   b. Roman Statkowski — Cracovienne.
   c. Grażyna Bacewicz — Oberek.
   d. Grażyna Bacewicz — Caprice polonais (voor viool solo).
   e. Stanisław Wiechowicz — Mazurka.
   f. Artur Malawski — Mazurka.
   g. Artur Malawski — Burlesque.

8. Een werk ter keuze van de candidaat.
Het tweede proefspel voor het Concours voor de candidaten, die met goed gevolg het 1ste proefspel voor het Concours hebben afgelegd, bevat de uitvoering met orkestbegeleiding van een van de volgende werken:

a. Mieczysław Karłowicz — Concert voor viool.
b. Karol Szymanowski — 1ste concert voor viool.
c. Karol Szymanowski — 2de concert voor viool.

V. Het Concours zal voor het publiek toegankelijk zijn.

VI. Er zullen vijf prijzen toegekend worden na afloop van het Concours ten bedrage van:

1e prijs	25.000,— zł.
2e prijs	20.000,— zł.
3e prijs	15.000,— zł.
4e prijs	10.000,— zł.
5e prijs	7.500,— zł.

en bovendien nog 15 prijzen van 2000 zł. (1 zł. = *f* 0.95.).

VII. Alle mededingers aan het 2de proefspel voor het Concours zullen een herinneringsdiploma ontvangen. De jury van het Concours behoudt zich het recht voor de samenstelling en het aantal der prijzen te wijzigen. Op de beslissing van de jury is geen beroep mogelijk. Na afloop van het Concours zullen de mededingers, die zich hebben onderscheiden, verschillende concerten in Polen geven.

VIII. Eminente Poolse en buitenlandse musici (vioolsolisten) zullen uitgenodigd worden in de jury zitting te nemen. De lijst van juryleden zal voor de opening van het Concours gepubliceerd worden.

IX. De prijzen zullen aan de deelnemers van het IIe Internationale Vioolconcours „Henryk Wieniawski" uitgereikt worden tijdens een feestconcert, te geven aan het slot van het Concours. De prijswinnaars van het Concours zullen op dit concert optreden.

X. De kosten van het verblijf in Warszawa zullen voor alle deelnemers aan het Concours gedragen worden door het Secretariaat van het IIe Internationale Vioolconcours Henryk Wieniawski.

IIe Internationaal Vioolconcours Henryk Wieniawski

VRAGENFORMULIER

in te vullen door de candidaten voor het Vioolconcours 1952.

Het formulier moet, behoorlijk ingevuld, teruggezonden worden naar het Secretariaat van het Concours vóór 30 Juni 1952
Warszawa, Krakowskie Przedmieście 15/17

Naam: ....

Voornaam: ....

Nationaliteit: ....

Geboortedatum: ....

Woonplaats: ....

Genoten opleiding ....
(Zie Reglement par. II-e)

Diploma's ....

Keuze uit de voor het Ie proefspel voor het Concours voorgestelde werken:

....
....
....
....

Concert, gekozen voor het IIe proefspel voor het Concours:

....
....
....

Ingesloten documenten: Nationaliteitsbewijs; geboortebewijs; 3 foto's 4 × 4.
Indien mogelijk critieken van gegeven concerten (krantenknipsels).
De Poolse muziek in dit artikel vermeld is te verkrijgen bij de importeurs N.V. Meulenhoff, Beulingstraat 2—4 AMSTERDAM C.; „Du Monde Entier" rue grand Hospice 3a, BRUXELLES.

De wetenschap in het hedendaagse Polen

Leopold Staff

Het behoeft waarlijk geen lang betoog, dat in een land, dat eens een Copernicus en een Madame Curie heeft opgeleverd, de wetenschap steeds met liefde en belangstelling gecultiveerd is. Als wij dan ook in onderstaand artikel in grote trekken iets gaan mededelen over de wetenschapsbeoefening in het Nieuwe Polen, in een Polen, dat een geheel andere politieke en economische structuur heeft gekregen, dan doen wij dit in het bewustzijn, dat zij, die heden de richting van het Poolse culturele leven aangeven, geenszins op een onbewerkt terrein hun arbeid begonnen. Alleen moeten we daarbij eveneens in het oog houden, dat de cultuurpolitiek een grondige wijziging heeft ondergaan; waren in vroeger eeuwen de verworvenheden der Poolse wetenschap slechts voor beperkte kringen gereserveerd, thans is het streven er op gericht, deze cultuurgoederen ter beschikking van iedere werkende te stellen, hetgeen tevens met zich brengt, dat talloze hinderpalen, die de progressief denkende geleerde vroeger op zijn weg ontmoette, thans zijn weggeruimd, zodat hij zijn onderzoekingen kan voortzetten in het bewustzijn, dat de resultaten hiervan in gespannen verwachting verbeid worden door hen, die de tastbare voordelen van deze resultaten kunnen gaan plukken. Ook hoeft hij niet beangst te wezen, dat door overwegingen van mercantiele aard een gebiedend neen zal worden uitgesproken, zodra het er om gaat voor de maatschappij wenselijke en noodzakelijke uitvindingen in de practijk te verwezenlijken.

We noemden zo even namen van aan ieder bekende Poolse genieën op het gebied der wetenschap; zouden we uitsluitend voor vakgeleerden schrijven, dan zouden we lange reeksen van andere namen kunnen opnoemen, welke voor specialisten op verschillend gebied een uitstekende klank hebben. Welke physicus waardeert niet de verdiensten van een Smoljuchowski en een Witkowski, welke chemicus niet die van een Marchlewski en een Nentski, welke geoloog is Dybowski en Nuszbaum, welke botanicus is Popelski vergeten. Maar ook zonder dat we een lekenpubliek met verdere opsomming zullen vermoeien, zij toch één feit, van enorme (helaas negatieve) betekenis op de voorgrond gesteld, verschillende dezer wetenschappelijke coriphaeën zagen zich door de toentertijd in Polen heersende toestanden gedwongen hun krachten in het buitenland te ontplooien, zodat Chili het eerst profiteerde van de aldaar werkende chemicus Domeiko, Zwitserland de vruchten plukte van Narutowitz' vondsten op medisch gebied, Straszburger door Duitsland geannexeerd kon worden. En zonder dat wij ons nu in het allerinteressantste probleem willen verdiepen, in hoeverre door de aderen der uitgebannenen al of niet zuiver Indo-Europees bloed stroomde; met absolute zekerheid kunnen we toch wel zeggen, dat een land dat, zoals het vroegere Polen, de rassendiscriminatie kende, geen plaats van betekenis overhad voor dat deel zijner zonen, dat zich aan de misdaad had schuldig gemaakt tot een ander ras te behoren. Het blijft de onverwelkbare verdienste van de leiders van het hedendaagse Polen, dat hun ernstig streven er op gericht is deze discriminatie met alle kracht te bestrijden, waaruit ten overvloede blijkt, dat zij de resultaten in practijd brengen van een onbevooroordeeld beoefende anthropologie en ethnographie.

Dit dan over de treurige gevolgen van een al of niet bewust doorgevoerde rassenpolitiek; nu nog een enkel woord over uit het toenmalig kapitalistisch systeem voortvloeiende regelingen, welke eerder met het woord chaos aan te duiden waren. De macht en de invloed van het buitenlands kapitaal was in het Polen in de periode tussen de beide wereldoorlogen overweldigend. We volstaan met enkele voorbeelden en beperken ons tot zodanige, die met ons eigenlijk onderwerp samenhangen. Het Pabanskiconcern kreeg voor zijn Ciba fabriek van uit Bazel de instructies hoe te handelen met in Polen gewonnen teer. Deze werd naar Zwitserland getransporteerd, onderging daar zijn bewerking, werd dan weer naar Lódż vervoerd, waar hij als verfstof uit de Poolse fabrieken kwam.

De Poolse fabrieken voor optische instrumenten mochten krachtens instructies van niet-Poolse kapitalisten slechts 25% van het door hen geproduceerde aan Poolse verbruikers afleveren, de overige 75% moest van elders geïmporteerd worden.

Deze exempels zouden, als we de h le linie van het voormalig Poolse economische leven overzien, zoals gezegd met talrijke vermeerderd kunnen worden; liever dan onze lezers met een dergelijke, dorre opsomming te vermoeien, voeren wij enkele cijfers aan, die — 't zij met nadruk uitgesproken — aan de zeer lage kant zijn. Het aandeel van het buitenlands kapitaal bedroeg (we spreken nu nog steeds van het Polen tussen 1914 en 1940) voor de metallurgie ruim 50%, voor de chemische industrie 60%, voor de aardoliewinning ruim 90%, voor de energiebedrijven 80%.

Men kan nu zelf nagaan een hoe groot percentage van de nationale rijkdom door buitenlanders genoten of verslonden werd; van deze rijkdom profiteerde tevens een kleine bovenlaag van de Poolse bevolking, terwijl de levensstandaard van het overgrote deel der bevolking — de hoofdarbeiders incluis — ver en ver beneden die van West Europa lag. Het kan dan ook geen verwondering baren, dat dit geleerden-proletariaat de gelegenheid ontnomen was zijn krachten volledig te ontplooien.

We hebben in ons tijdschrift reeds zo dikwijls gesproken over de inderdaad ongelooflijke verwoestingen, welke de Duitsers tijdens de bezetting van Polen aldaar hebben teweeggebracht, om hierover nog eens in herhaling te vervallen, al zou dit — gezien de hardleersheid van sommige erbarmingsapostelen niet eens overbodig zijn.

Wij wijzen er hier echter nog eens op, dat zodra de medogenloze vijand van de vaderlandse bodem

Prof. Dr W. Swiętosławski

verdreven was, de reeds tijdens de bezetting beraamde plannen voor een volledige reconstructie uitgevoerd werden, volgens welke plannen niet alleen het vernielde hersteld diende te worden, maar ook het economische en culturele leven in ongekende mate verrijkt zou moeten worden met de vruchten, welke natuur en arbeid het Poolse volk konden verstrekken. En deze opbouw van de cultuur, en dus natuurlijk ook van die belangrijke sector der cultuur, welke wetenschap heet, moest en zou op planmatige wijze uitgevoerd worden. En dit is dan ook geschied bij het driejarenplan en het geschiedt nu bij het in 1955 te voleindigen zesjarenplan, dat — we schrijven nu eenmaal over Polen — lang voor 1955 zijn bekroning zal hebben gevonden

Een mijlpaal op deze weg voorwaarts vormt zonder enige twijfel het in Juni 1951 te Warszawa gehouden „Eerste congres der Poolse Wetenschap."

Vooral voor hen, bij wie wij door onze tentoonstelling over het Pools Hoger Onderwijs belangstelling trachten op te wekken voor de nieuwe Poolse cultuur, willen wij enkele citaten aanhalen uit een artikel, dat wij destijds aan dit zo bij uitstek belangwekkende congres hebben gewijd.

Reeds de openingsredevoeringen door de President Bierut en door de Minister President Cyrankiewicz uitgesproken, laten aan duidelijkheid niets te wensen over. Beiden toch wijzen er op, dat de bevrijding van de materiële zorgen, welke men door de nieuwe economische politiek bereiken wil, hun directe weerslag vinden op de terreinen der cultuur. En dan meer in concreto overgaande naar de taak van het congres zelf, zegt Cyrankiewicz o.a.:

„Een allereerste taak van het congres zal moeten zijn, de Poolse wetenschap de weg te wijzen, waarop zij zich met het volk zal kunnen verbinden en het volk zal kunnen dienen. Want de wetenschap kan slechts dan een scheppende taak verrichten, wanneer zij met het volk meeleeft en voor het volk werkt. De regering van Polen verschaft aan de wetenschap in dit opzicht alle mogelijkheden tot volledige ontplooiïng."

Vervolgens krijgen we een heus niet droge, doch eerder welsprekende vermelding van enkele cijfers. Het aantal scholen voor hoger onderwijs, dat in het jaar 1939 29 bedroeg is nu gestegen tot 79. Waren er in de cursusjaren 1938/1939 ± 50,000 ingeschreven studenten, 1951 kon op 120,000 bogen. Kon men in 1936/1937 wijzen op 6000 afgestudeerden, in de jaren 1950—1955 vertrouwt men dit getal tot 146,000 te kunnen opvoeren. Dit is dus ongeveer 30,000 per jaar, gemeten naar de vooroorlogse tijd het 5 voudige. Er mag nog wel even op worden gewezen, dat men in een land als Polen niet bang is voor een steeds groeiend aantal afgestudeerden. Immers, het economisch proces speelt zich daar met zulk een intensiviteit af, dat men ook in de verste periferieën van het rijk behoefte heeft aan allerlei beoefenaren der intellectuele beroepen. Als b.v. in tot dusver uitsluitend agrarische oorden fabrieken verrijzen, dan dienen daarheen ook ingenieurs en dgl. gedirigeerd te worden, om leiding te kunnen geven; welnu men wacht met spanning op de nieuwe kaders, die de technische scholen zullen verlaten. Hetzelfde geldt natuurlijk, mutatis mutandis, voor de medici. In streken van het land, waar de regering van het voormalige Polen de ergste wantoestanden op hygiënisch gebied duldde, ziet men nu hele nieuwe centra voor de medische dienst verrijzen. De jeugdige afgestudeerden hoeven waarlijk niet bang uit te zien naar een plaats, waar ze op de hogere leerinstellingen opgedane kennis in de practijk kunnen projecteren.

We noemden zo even aan de hand van het over het congres verschenen artikel enige getallen betreffende de in de laatste jaren afgestudeerden. Ons overzicht zou echter onvolledig zijn, zo we de samenstelling dezer groepen niet even analyseerden. Welnu, een nadere ontleding dezer getallen leert ons b.v., dat in de jaren 1935/1936 7% der afgestudeerden gerecutreerd werd uit de arbeidersjeugd, terwijl dit heden voor 59% het geval is. De stijging van het percentage der boerenjeugd kan met de cijfers 6 (voor 1935/1936) tot 25 (voor 1951) worden aangegeven. Zeer belangrijk was ook het uitvoerig referaat, dat Prof. Jan Dęmbowski op de eerste zittingsdag uitsprak. „Reeds vroeger," aldus de geleerde inleider, „werd in Polen de behoefte gevoeld om naast de verschillende wetenschappelijke instellingen overkoepelende lichamen in het leven te roepen die voor een gezonde concentratie dienden te zorgen. Reeds in 1872 was voor dit doel de Krakówse Academie voor Wetenschappen tot stand gekomen, die later in die van Warszawa een zustergenootschap kreeg. De belangrijke arbeid door beide lichamen verricht valt niet te miskennen, en toch hoopt men, dat de nieuwe Poolse Academie van Wetenschappen zich geheel aan de nieuwe verhoudingen zal weten aan te passen." Wie in onze landen wel eens gelegenheid heeft met academische docenten te verkeren weet maar al te goed, hoe deze vaak steen en been klagen, wijl hun door allerlei beslommeringen buiten hun eigenlijke taak om, zo weinig gelegenheid wordt gelaten zich aan hun wetenschap te wijden. Welnu de nieuwe Poolse Academie heeft een open oog voor deze gevaren, welke het wetenschappelijk werk bedreigen.

Wetenschappelijke onderzoekers, van wie men op goede gronden verwachten mag, dat zij, zo ze over de nodige tijd beschikken, de wetenschap vooruit kunnen helpen, kunnen vrijgemaakt worden van alle onderwijs- en administratiewerkzaamheden, zodat zij zich in hun laboratoria en seminaria geheel aan hun onderzoekingen kunnen wijden. Toch mag men in een dergelijk besluit geen neiging bespeuren, om steriele kamergeleerden aan te kweken. Want zo lezen we, in tegenstelling tot de bestaande tradities moet het lidmaatschap van de Academie niet slechts als een eretitel worden opgevat; naast de grote voordelen aan de leden daardoor verleend, sluit dit tevens in, dat ze een geweldige verantwoordelijkheid tegenover het volk en de staat dragen. De Academie van Wetenschappen is de hoogste instantie daar, waar over bepaalde wetenschappelijke quaesties moet worden beslist."

Welke betekenis Polen, en natuurlijk ook de Poolse wetenschap, aan het nationale toekent, hoezeer men zich ook kant tegen een kleurloos vaak serviel cosmopolitisme, dat vroegere Poolse beoefenaren der wetenschap er toe bracht het vaderlandse beslist inferieur te verklaren aan alles, wat van elders kwam, toch sluit dit geenszins uit, dat men er met alle kracht naar streeft de internationale verbindingen te handhaven en te verstevigen. Poolse geleerden zijn dan ook steeds de graag geziene gasten op internationaal-wetenschappelijke congressen, waar zij door de resultaten van hun werk bloot te leggen, tevens getuigen van de nieuwe geest, die over hun land is gevaren.

De voorzitter S. van Praag spreekt op de opening der tentoonstelling

TENTOONSTELLING

over het Hoger Onderwijs in Polen

Op gezette tijden bereikt ons uit Polen allerhand materiaal, waardoor men hier een indruk kan krijgen van wat er daar gebeurt. Vorig jaar was de grote tentoonstelling over de Wederopbouw van Warszawa, nu is 't het Hoger Onderwijs in Polen, waarover men ons interessant statistisch e.a. materiaal, verlucht met foto's, heeft toegezonden. Met dit materiaal is een aardige, beknopte tentoonstelling opgebouwd, die op Vrijdag 15 Februari in het gebouw van de Vereniging Nederland—Polen, J. W. Brouwersplein 7, A'dam-Z, door de Poolse Gezant, Z.Exc. Tadeusz Findzinski, werd geopend.
Staande tussen de mooie foto's en de kleurige beeldstatistieken — men mag de vereniging geluk wensen, dat zij in Jan Kann de man heeft gevonden, die kans zag van het beschikbare materiaal zo'n smaakvol, artistiek verantwoord geheel te maken — luisterden de vele genodigden naar de inleidende woorden van de voorzitter van de Vereniging Nederland—Polen, de Heer S. van Praag, die erop wees, hoe Polen in vorige eeuwen eminente geleerden, als Copernicus, en later Maria Curie—Skłodowska, heeft voortgebracht en hoe thans, na de diepgaande wijzigingen, die zich in de Poolse economie en staatkunde voltrokken hebben, het Pools wetenschappelijke leven bezig is zich in een verbijsterend snel tempo te ontwikkelen en te verbreden. De voorzitter eindigde met zijn dank uit te spreken voor het vele werk dat verricht is door behulpzame vrienden van de Ver. Nederland—Polen, bij de inrichting van deze tentoonstelling.
De Poolse Gezant hield daarop een korte rede in het Pools, die later vertaald werd voorgelezen. Wij laten deze rede in extenso hier volgen:

Dames en Heren,

Allereerst wil ik het bestuur van de Vereniging Nederland—Polen en al diegenen, die met hun arbeid en initiatief hebben bijgedragen tot het tot stand komen van deze tentoonstelling betreffende het Hoger Onderwijs in Polen, hartelijk dank zeggen voor hun inspanning en toewijding.
Dit is een bijdrage tot het elkaar beter leren kennen, het nader tot elkaar komen van onze beide volken; het is tevens een bijdrage tot de grote taak van het vreedzaam tezamen leven en het gemeenschappelijk naast elkaar bestaan van verschillende politieke maatschappijvormen, hetgeen van zo groot belang is juist in het huidige tijdsgewricht, waarin de dreiging van een nieuwe oorlog, die onmetelijke verwoes-

ting en ellende voor gehele volken, voor gezinnen en individuen teweeg zal brengen, steeds reëler en zichtbaarder wordt.
Deze tentoonstelling, die vandaag hier geopend wordt, illustreert en legt de nadruk op de vorderingen der Poolse wetenschap en van het Hoger Onderwijs in de tijd van zes jaren na de verkrijging der Poolse onafhankelijkheid; ze toont ook de perspectieven der toekomstige ontwikkeling in het raam van het Zesjarenplan. Al wat bereikt is op het gebied van wetenschap en Hoger Onderwijs toont ons het opvallend verschil met wat op onderwijsgebied bestond in het Polen van vóór de oorlog. Hier volgen enige vergelijkende cijfers die voor zichzelf spreken: Het aantal instellingen van hoger onderwijs is van 28 voor de oorlog toegenomen tot 80 op het ogenblik, d.w.z. 3½ maal zoveel. Het aantal studenten steeg van 48.000 voor de oorlog tot 124.000 thans, d.w.z. meer dan 2½ maal zoveel. Het aantal beurzen, die voor de oorlog iets meer dan 5% van het totaal aantal studenten omvatte, is thans toegenomen tot de helft van de studerende jeugd op deze Hogescholen. — Deze cijfers duiden niet de hoogst bereikbare grens aan, want het Zesjarenplan schrijft een *verdere* toename van deze scholen en een *uitbreiding* der bestaande hogescholen, wetenschappelijke instellingen, laboratoria e.d. voor; eveneens een *verdere toename* van studenten, beurzen, benevens verschillende vormen van ondersteuning van de studerende jeugd.
Als men deze vergelijkende cijfers ziet, dan doet zich de vraag voor: vanwaar dan deze geweldige groei — wat is toch de oorzaak van deze indrukwekkende ontwikkeling? De oorzaken zijn gelegen in principiële veranderingen, in revolutionaire veranderingen, in economische, politieke en sociale veranderingen van de Poolse staat.
Deze veranderingen hebben de in de volksmassa aanwezige drang naar weten vrij gemaakt, en het nieuwe stelsel van het huidige Polen, van een volksregering, welk stelsel de grondslagen van het socialisme legt, maakt haar de verwezenlijking van haar idealen en verlangens mogelijk. Dit nieuwe stelsel heeft dat wat voor de arbeidende jeugd in het voor-oorlogse Polen, het kapitalistische Polen, haast onbereikbaar was, voor de massa mogelijk gemaakt. De enorme taak van de opbouw van een socialistisch Polen heeft hoge eisen gesteld ook op andere gebieden van wetenschap, zoals het vormen van jonge kaders, van specialisten en wetenschapsmensen.
Het is duidelijk, dat alle inspanning niet tot deze mooie resultaten zou hebben geleid, indien niet de Poolse geleerden, professoren en ook de jongere wetenschappelijke krachten met een enthousiasme, dat in Polen nog nooit was vertoond, en met een zeldzame opofferingsgezindheid, die tijd noch moeite schuwt, zich aan deze nieuwe taak hadden gegeven.
Veranderd is de rol en de betekenis van de wetenschap en het Hoger Onderwijs; zij kwamen dichter bij het leven te staan. Zij verbonden zich met de grootse, edele taak van de opbouw van de nieuwe republiek, van een beter en gelukkiger leven; zij wijden zich aan de vreedzame opbouw van hun land en het behoud van de vrede.
Het eerste Poolse Wetenschappelijke Congres van 29/6 tot 2/7 van het afgelopen jaar was de manifestatie van al deze veranderingen. Dit congres had belangrijke gevolgen voor de ontwikkeling der Poolse wetenschap.
De Poolse wetenschapsmensen, door de arbeid van het Congres gesterkt in hun geloof aan de mogelijkheden van verdere ontplooiing der Poolse wetenschap, indachtig aan de taak in de maatschappij, welke de wetenschap — in al haar speciale vertakkingen — zal vervullen in het leven van het volk, zullen met nog grotere geestdrift dan tot nu toe medewerken aan de verdere ontwikkeling der wetenschap. De reeds bereikte resultaten en die, welke nog bereikt zullen worden, zullen er toe bijdragen de vreedzame betekenis en de kracht van het Nieuwe Polen te verhogen.
Door hun toegewijde humanitaire arbeid vormen Polen's geleerden een gemeenschappelijk front met alle progressieve geleerden ter wereld, in hun strijd voor een betere toekomst voor de mensheid, in hun strijd voor de vrede."

Om het gehoorde als het ware nog eens goed te illustreren, werd hierna een kort documentair filmpje vertoond, „De Wetenschap dichter bij het Leven", dat op verschillende gebieden liet zien, hoe wetenschappelijke vindingen door hun toepassing in het dagelijks leven tot heil van de gehele bevolking kunnen worden. En tot slot een filmpje over de nieuwe kunst in Polen, dat reeds eerder op een van onze bijeenkomsten is vertoond.

Wij raden U, lezer van dit tijdschrift aan, het voorbeeld van de genodigden op de openingsbijeenkomst te volgen en deze tentoonstelling eens rustig te komen bekijken. *Hij is geopend tot 19 Maart, iedere werkdag van 11—5 uur 's avonds van 7—9 uur en 's Zondags van 2—5 uur en gratis toegankelijk.* Er is, behalve dus een grote hoeveelheid gegevens over de omstandigheden, waaronder thans de Poolse jeugd Hoger Onderwijs geniet, een schat van boeken, brochures en tijdschriften aanwezig, in het Pools, maar met Nederlandse titels erbij, waarvan men er zelfs, indien men er zich voor interesseert, bestellen kan. En vergeet vooral niet, Uw vrienden en kennissen eens mee te nemen, zij zullen verfrist door dit beeld van een enthousiaste studerende jeugd, naar huis gaan.

P. E.

Bezoekers in de zalen, waar de tentoonstelling wordt gehouden.

Ontwerp grondwet ter discussie gesteld

Op 27 Januari j.l. werd het ontwerp van de nieuwe Poolse grondwet door de voorbereidende commissie aan het volk voorgelegd en tot 6 April a.s. ter discussie gesteld. Op een zitting van de „Voorbereidende Commissie ter uitwerking van een grondwetsontwerp”, welke aan de publicatie vooraf ging, zette de President Boleslaw Bierut, die voorzitter is van de Commissie, de kern en de betekenis van de nieuwe grondwet van het nieuwe Polen uiteen.

De nieuwe grondwet, aldus de President, moet als de Magna Charta voor altijd de geweldige successen en sociale veroveringen van het werkende Poolse volk, dat nu werkelijk meester over zijn eigen land is geworden, vastleggen. Het werkende volk van Polen bepaalt thans alleen en in vrijheid het lot van de Poolse natie. Het vormt de garantie voor een toenemende groei van de krachten dier natie en voor haar grote toekomst. De op het eerste gezicht droge artikelen van het grondwetsontwerp bevatten in werkelijkheid het resultaat en de balans van een eeuwenlange bevrijdingsstrijd van de massa van het Poolse volk, die gedurende de laatste 70 jaren door de arbeidersklasse werd gevoerd. Deze strijd is zwaar geweest en langdurig, maar werd door de overwinning bekroond. Vanaf de vertwijfelde gevechten van de boerenopstanden, vanaf de strijd van de meest verlichte en progressieve krachten tegen de reactie, vanaf de grondwet van 3 Mei 1791, die nooit tot werkelijkheid werd, maar welker herinnering door het Poolse volk anderhalve eeuw lang werd hooggehouden als de eerste overwinning tegen de tyrannie van de bevoorrechte adel, loopt over de jaren tussen de twee wereldoorlogen en de Hitler-bezetting een lange, met offers bezaaide weg van strijd voor de vrijheid, voor het recht en de macht voor het volk.

De nieuwe grondwet van het nieuwe Polen — zo sprak de President verder — zal de Magna Charta zijn van de overwinning in deze strijd voor de nationale en sociale bevrijding, om te komen tot het afwerpen van de boeien van vreemde onderdrukking, om te komen tot het afwerpen van de boeien van het kapitalisme, om sociale gerechtigheid in de strijd voor het socialisme te verkrijgen.

Het Poolse grondwetsontwerp heeft in alle delen van het land grote belangstelling gewekt, en levendige discussies zijn thans aan de gang. De Zondagsedities van de Poolse kranten (van 27 Januari), die het grondwetsontwerp, de rede van de President en het besluit van de grondwetscommissie brachten, waren reeds in de vroege morgenuren uitverkocht, evenals de tegelijk verschenen brochures met dezelfde inhoud. Er vormden zich groepen voor de krantenstalletjes en in de straten, en er werden uitvoerige discussies gevoerd. Het Poolse volk begroet met voldoening het feit, dat elke burger gelegenheid krijgt, voorstellen te doen voor de definitieve tekst van de grondwet. Deze voorstellen kan hij schriftelijk of mondeling indienen bij het voorbereidend comité van de Sejm (parlement) in Warszawa, bij de besturen van gemeenten, steden, districten en Wojewodschappen, bij de redacties of correspondenten van alle kranten en tijdschriften en bij de Poolse radio; deze zijn verplicht, die voorstellen door te geven aan het Voorbereidend comité.

Tot aan het gereedkomen van de nieuwe grondwet is de z.g. „Kleine Constitutie” van 19 Februari 1947 van kracht. Deze bevat echter niet alle bepalingen van een grondwet en droeg van de aanvang af een voorlopig karakter. In vele gevallen verwees ze naar de artikelen van de grondwet van 1921. Ze vermeldde ook niets over de procedure en het tijdstip van het ontwerpen ener nieuwe grondwet. Dit gebeurde pas door de Sejm-wet van 26 Mei 1951, waardoor tevens de uit 103 leden bestaande Voorbereidende Commissie in het leven werd geroepen.

Oświęcim (Auschwitz)

Nooit meer!

EX-GEVANGENEN IN OSWIECIM

doen een beroep op de U.N.O.

Van 24—27 Januari j.l. kwamen de ex-gevangenen uit 17 landen van het Hitler-concentratiekamp Oświęcim (Auschwitz) voor een internationale herdenking van hun bevrijding, 7 jaar geleden, te Warszawa bijeen.

Op de bijeenkomst spraken o.a. vertegenwoordigers van de vroegere gevangenen en slachtoffers van het fascisme uit Nederland, Noorwegen, Denemarken, Bulgarije, de Duitse Dem. Republiek, Luxemburg, Griekenland, Oostenrijk, Italië, Frankrijk, België, Triëst, Roemenië, West-Duitsland, Spanje en Polen. Allen uitten hun verontwaardiging over de herbewapening van West-Duitsland, over de pogingen tot wederoprichting van de Hitleriaanse weermacht en over de vrijlating van de nazi-oorlogsmisdadigers. De sprekers wezen erop, dat deze maatregelen de voorbereiding van een nieuwe wereldoorlog met zich konden brengen.

Op 27 Januari begaven de gedelegeerden zich naar Oświęcim voor een herdenkingsplechtigheid voor de doden; zij legden kransen neer bij het Sowjet-gedenkteken en de gedenkplaats van de doden.

De slotbijeenkomst te Warszawa werd tot een indrukwekkende manifestatie van internationale solidariteit, waar behalve de deelnemers ook de Warszawase bevolking in grote getale aanwezig was. Door de vergadering werd een beroep op de openbare mening der gehele wereld gedaan en tevens een schrijven aan de UNO gericht. Hierin heet het: „Zeven jaar geleden werd Hitler's dodenkamp Oświęcim, het toneel van de grootste misdaden in de geschiedenis der mensheid, door het Sowjetleger bevrijd. Toen vernam de wereld, dat vier millioen mensen in deze hel de dood hadden gevonden. De beulen van Hitler doodden door gifgas honderdduizenden mannen, vrouwen en grijsaards, rukten zuigelingen van de borst van hun moeder en wierpen ze levend in de ovens der crematoria.

Wij zullen nooit toestaan, dat de herinnering aan deze ontzettende misdaden wordt uitgewist. Vanuit deze plaats, waar de as van de slachtoffers werd verstrooid, richten wij, ex-gevangenen, hun kameraden bij hun lijden en strijden, wij treurende ouders van millioenen doden uit alle landen van Europa, de plechtige waarschuwing tot het geweten der wereld. Heden, zeven jaren na de ontzettende gruwelen van Oświęcim, wordt de wereld bedreigd door nog gruwelijker moordpartijen. Opnieuw worden de wapens in de bloedbesmeurde handen van de oorlogsmisdadigers en de slachters van Hitler gelegd. Opnieuw worden fascistische en militaristische formaties opgesteld, die ongehinderd hun theorieën over volkerenmoord en rassenwaanzin mogen verkondigen.

Wij ex-gevangenen van Oświęcim, wij familieleden van hen, die omgekomen zijn, wij verzetten ons met alle kracht tegen een wederopleving van het Nazidom en het Duitse militarisme. Wij zullen nooit dulden, dat de beulen van Oświęcim voor nieuwe aanvallen tegen de vredelievende volken worden gewapend.

Wij eisen, dat de in het uur der bevrijding gesloten overeenkomsten gerespecteerd worden. Slechts een verenigd, democratisch en vredelievend Duitsland kan de volken van Europa de vrede waarborgen. Wij, de slachtoffers van de beestachtige methodes van de massamoord, wij eisen, dat de Verenigde Naties besluiten tot een verbod van atoomwapens en een beperking der bewapening.

In de overtuiging, dat alle geschillen tussen de grote mogendheden door gemeenschappelijk overleg kunnen worden opgelost, doen wij een beroep op hen, om onderling een vredespact te sluiten, waardoor de hoop der gehele mensheid in vervulling zal gaan.

Wij roepen alle ex-gevangenen van Oświęcim en van alle Hitleriaanse en fascistische concentratiekampen, alle familieleden van de ontelbare slachtoffers van Hitler's beestachtigheid, alle verzetstrijders op, hun krachten te verenigen, opdat de offers van gisteren niet vergeefs zijn, opdat gerechtigheid en vrede zegevieren, zonder welke vrije en gelukkige mensen niet kunnen bestaan. De vredeswil der volken, die in talrijke landen tot een machtige ontplooiing komt, zal weten te voorkomen, dat de gehele wereld in een nieuw Oświęcim zal veranderen.

Een Hellevaart

en terug naar de aarde

De schrijver S. Goudsmit spreekt op het congres van ex-gevangenen van Oświęcim te Warszawa

„Wat wij gister in Oswięcim (Auschwitz) en Brzezynki (Birkenau) hebben gezien, had ons geloof in het leven, ons vertrouwen in de Mens gemakkelijk kunnen verpletteren, als niet... Ja, als niet vandaag wij wisten hier te staan, in deze stad, te midden van het beste van het Poolse volk, dat ons toont, over leed en dood te hebben getriomfeerd. Welk een verkwikking en bemoediging, te zien, dat de wereld niet enkel uit leven-haters en moordenaars bestaat, maar dat hier een volk ons aanziet, bezig een nieuwe frisse wereld te bouwen, waar het mensenleven als hoogste doel gesteld en beschermd wordt."

Dit ongeveer zei ik, als spreker voor de Nederlandse delegatie, in mijn bescheiden woord op het congres van de Oswięcim-herdenking in Warszawa.

„Wij zijn niet pessimistisch," zo mocht ik besluiten. „De volkeren zullen de sprookjes niet meer geloven die hen van bovenaf listig worden ingefluisterd. Zij zullen in de kleren van de grootmoeder dadelijk de Wolf herkennen, en niet wachten op de goede jager die hen uit de wolvenbuik moet redden. En zo zal het die andere wolf vergaan uit dezelfde familie: het zal hem niet lukken, de geitjes tegen elkaar op te zetten, opdat hij ze alle zonder moeite kan opvreten."

Hadden wij niet geweten dat deze Nazi's, voortgesproten uit een wereld waarin bankpapier en macht over anderen de ware goden zijn — hadden wij niet geweten dat dit volstrekt gewetenloze bezinksel van onze samenleving tot alles in staat is — wij zouden stellig wekenlang niet hebben kunnen spreken, want de mensheid zou dan immers het openen van onze mond niet waard zijn geweest. Er is geen enkele misdaad, geen enkele liederlijkheid, geen enkele lafheid, geen enkele brutaliteit en geen enkel verraad van de ene mens tegenoverover de andere, die in Oswięcim (Auschwitz) Brzezynki (Birkenau) en de overige „Vernichtungslager" niet gepleegd zijn. Hoe geslagen, als was het niet overwonnen, hebben wij daar rondgetrokken door de sneeuw van dit sombere gebied, 'n gebied van God of zo gij wilt van mensen verlaten, meesterlijk, ja meisterhaft gekozen voor het sluwe werk van mensen-vernietiging, waar, evenals Dante voor zijn Hel schreef: „laat alle hoop varen gij die hier binnentreedt" — der Herr Oberverbrecher zijn weerloze en bestolen „krijgsgevangenen" als verwelkoming liet weten, dat zij alleen door de schoorsteen het kamp zouden verlaten. Hoeveel uren hebben wij daar die zonderlinge bezichtiging ondergaan, afgesloten van elk glimpje vriendelijkheid, en diep gedoken in alle denkbare vormen van moord-geweld. Al wat de vroegste tijden van de menselijke geschiedenis aan wreedheid en schennis hebben opgeleverd, alle verachting jegens lichaam en geest van de medemens, alle verdoemenis van de geringste waardigheid van de tijdgenoot, alle gemeenheid, hardheid en uitgevonden kwelling uit oudheid en middeleeuwen waren hier nieuw geworden, volle werkelijkheid geworden, en bijeengebracht tot een duivels programma van ontering en vernietiging.

O Freunde, nicht diese Töne!

Zoals wij sprakeloos en gebroken in onze autobussen stapten en snakten naar een vrolijk gezicht, zoals wij ons daarna aarzelend van innerlijke vervreemding aan de volle gastvrijheid overgaven van ontvangst-comité en van stads- en landsbestuur, en zoals heel de geest van het voortreffelijk ingerichte „openlucht-museum" niet klacht is maar *aanklacht*, en niet sensatie maar *vermaan*, zo willen wij ook hier in dit woord van nabeschouwing niet toeven bij het monsterachtig kwaad en bij het peilloze leed van wie verloren gingen, maar de weg terugvinden naar ons onverwoestbaar vertrouwen in het leven, dat moet zegevieren. Aan ons, aan het volk, de grote, vererende opdracht van veiligheid voor het volgend geslacht. Geen fout. en geen vergissing, want elke fout en elke vergissing is een klein, smal pad naar de verwarring, naar nieuwe oorlog en naar nieuw fascisme, naar nieuwe gruwelen uit de bloedige handen van de listige groten en van de bedrogen kleinen die het leven dat wacht, ontvluchten en wegtuimelen in schennis en moord. Mogen wij allen het begrijpen ten volle, want ten volle wenkt het leven met beloften, als een glimlachende zee na een orkaan van razernij.

Dat hebben wij in Polen gezien, waar naast het puin de nieuwe blanke muren pralen, waar wij in het hotel over de kalkbrokken van het herstel naar de ontvangstzaal stapten, waar in de kampen as, hoofdhaar en schoenen van millioenen omgebrachten, waar in de stad nieuwbouw en warme vriendschap, de drie elementen waren van onze ervaring.

Dat hebben wij in Polen gezien: onuitsprekelijk leed dat stomme stilte aandraagt, ondenkbare boosaardigheid die de lippen opeen doet klemmen, en onvernietigbaar verzet, dappere aanpak van het herstel, en kameraadschap tussen de volkeren, die aan de zegepraal van het leven niet kan twijfelen.

Dat hebben wij in Polen gezien.

SAM. GOUDSMIT.

De Nederlandse afgevaardigden vullen de urn met as om deze als aandenken aan de 100.000 Nederlandse slachtoffers, die hier het leven lieten, mee naar Holland te nemen.

⋆ KORTE BERICHTEN ⋆

DE BENEDICTIJNER KERK IN LECZYCA GERESTAUREERD
De restauratie van de beroemde Benedictijner kerk — thans Dom — van Leczyca is overeenkomstig het plan in het afgelopen jaar gereed gekomen. Dit monumentale gebouw werd in oud-Poolse stijl in de 12e eeuw door de Poolse koning Wlasdyslaw gebouwd en later aan de Benedictijner orde overgedragen. Het is de best geconserveerde kerk van Polen. De beide torens zijn weer met een Romaans helmdak bekleed en de binnenmuren van de kerk werden volgens Gotische stijl van baksteen opgetrokken.

TIJDSCHRIFT VOOR MONUMENTENZORG
Het sinds 1948 door de Vereniging van Kunsthistorici in Kraków uitgegeven 3-maandelijkse tijdschrift „Bescherming van Cultuurmonumenten" is thans door het Ministerie van Kunst en Cultuur overgenomen en verschijnt in Warszawa als orgaan van de „Vereniging voor het behoud van Cultuurschatten".
Het eerste nummer van dit tijdschrift bevat uitvoerige gegevens over de arbeid, die tot dusverre is verricht inzake de restauratie en de herbouw van cultuurmonumenten en over de archaeologische onderzoekingen van de laatste jaren.

POLEN BESTEEDT 100.000 FRS. VOOR DE RESTAURATIE VAN NOHANT
De Poolse Chopin-vereniging te Warszawa schonk een bedrag van 100.000 francs aan Mme Aurore Sand, de kleindochter van George Sand, om het landgoed Nohant, waar Chopin's grote werken zijn ontstaan, te behouden en te restaureren. De Poolse Chopin-vereniging, die vernomen had, dat het historische gebouw dreigde in te storten en dat de middelen ontbraken, om de noodzakelijke restauratiewerkzaamheden uit te voeren, beloofde zo nodig verdere hulp, om — zoals in het aan Mme. A. Sand gerichte telegram wordt gezegd — de gevoelens van het Poolse volk voor de nagedachtenis van George Sand en Fryderyk Chopin in een daad om te zetten.

JERZY BOREJSZA GESTORVEN
De bekende publicist en lid van het Centraalcomité van de Verenigde Poolse Arbeiderspartij J. Boresjsza is op 19 Januari j.l. na een langdurige, ernstige ziekte te Warszawa overleden.
Borejsza werd 14 Juli 1906 te Warszawa geboren. In de jaren 1936—'39 schreef hij in de Poolse pers talrijke artikelen ter verdediging van het republikeinse Spanje. Hij nam actief deel aan de vorming en de leiding van het nationale front tegen het fascisme en werd door de vóóroorlogse regering wegens zijn revolutionaire arbeid fel vervolgd.
Na de oorlog wijdde hij zich zeer actief aan het werk op cultureel gebied. Hij richtte o.a. de coöperatieve uitgeverij „Czytelnik" (Lezer) op, waarvan hij lange tijd directeur was, en hij organiseerde in opdracht der regering het Ossolineum-Instituut voor nationale cultuurmonumenten. Met de leidende vertegenwoordigers van de Poolse intellectuelen organiseerde hij in 1948 het „Eerste Intellectuelen-congres ter verdediging van de Vrede" te Wroclaw, dat een grote rol heeft gespeeld bij de ontwikkeling van de wereldvredesbeweging.
Ofschoon hij in de laatste jaren aan maagkanker leed, hield hij niet op met schrijven en publiceren. Hij was tot zijn laatste levensuren bezig met het schrijven van eigen werken en het vertalen van de dichtwerken van de Zuid Amerikaan Pablo Neruda.
Hij werd onderscheiden met de orde „Polonia Restituta" en kreeg een staatsbegrafenis.

TWEE GROTE MECHANISCHE WASSERIJEN IN WARSZAWA
Binnenkort zal maandelijks de was van 40.000 personen in een nieuwe mechanische wasserij te Warszawa kunnen worden gewassen. Deze moderne inrichting, waarvan de bouw in October 1950 werd begonnen, zal binnen een half jaar in bedrijf worden gesteld. Het 600 personen tellende personeel zal voor 80 % uit vrouwen bestaan. Beschadiging van het weefsel en het wasgoed zal met deze moderne methode uitgesloten zijn.
Een tweede wasserij van iets geringere omvang is door een leiding verbonden met een badinrichting, waarvan ze het hete water ontvangt. De ketelinstallaties voor het bedrijf werden door Hongarije, de wasmachines door Tchechoslowakije geleverd.

POOLSE TENTOONSTELLINGEN IN HET BUITENLAND IN 1951
In de loop van het tweede halfjaar van 1951 werden in talrijke landen tentoonstellingen over de ontwikkeling van het Poolse economische en culturele leven georganiseerd. Een hiervan was de tentoonstelling „Warszawa-vrede-wederopbouw" in Bukarest, die door rond 50.000 personen werd bezocht. Deze tentoonstelling komt eveneens in Teheran, in verschillende plaatsen van Noorwegen, in Parijs en enige mijndistricten van Frankrijk en in Israël (Tel Aviv, Haifa en Jerusalem).
Moskou en Kopenhagen zagen een tentoonstelling over „Wetenschap en Hoger onderwijs in Polen". In de Duitse Democratische republiek werden de tentoonstellingen „Hoe leeft de arbeider in Polen?", „Jeugd in Polen" en „Kindertekeningen" gehouden.
Er waren verschillende tentoonstellingen over „Het leven der kinderen en de kinderopvoeding in Polen" te Parijs, in Oostenrijk en in vele steden van Mexico; voorts Poolse kunst-tentoonstellingen in Kopenhagen, Stockholm en Helsinki („Poolse volkskunst"), in Rome (de werken van prof. Kulisiewicz) in Mexico Poolse boekgrafiek, in Zwitserland en West-Duitsland boek-illustraties.

BETALINGS-AFSPRAKEN TUSSEN POLEN EN DE D.D.R.
Tussen Polen en de Duitse Democratische Republiek werd de 18de van deze maand een betalingsovereenkomst gesloten voor de tijd van 1952-55. Deze overeenkomst houdt de grondbeginselen en de technische regeling van de betalingen in, welke zullen voortvloeien uit de economische en culturele betrekkingen tussen beide landen.

POOLS-HONGAARSE HANDELSOVEREENKOMST 1952
Op de basis van een handelsovereenkomst die in 1950 voor een aantal jaren tussen Polen en Hongraije gesloten is, werd de 19de van deze maand tussen de beide landen een ruil- en betalingsovereenkomst voor het jaar 1952 gesloten.
Volgens deze overeenkomst betrekt Polen uit Hongarije machines, autobussen, graan en andere voedingsproducten, verder metaal, aardolie- en pharmaceutische producten, chemicaliën, terwijl Polen aan Hongarije levert: kolen, cokes, hout, metaal en spoorwagens.

POOLS-CHINESE MAKELAARS-VERENIGING TE GDYNIA
In Gdynia werd bovenaangeduide vereniging opgericht, zoals die in Tien-Tsin reeds bestaat en die ter bevordering van de handelsbetrekkingen tussen beide landen in het leven is geroepen. Het overzeese handelsverkeer naar de Volksrepubliek China zal binnenkort door het in de vaart brengen van meerdere schepen worden versterkt.

PIJPLEIDINGSWERKEN TE CZESTOCHOWA
In 1951 werden de Czestochowa staalfabrieken in werking gesteld. In aansluiting daarop zullen binnenkort pijpleidingswerken in uitvoering worden genomen.

EEN VLAG GEHESEN OP EEN TCHECHOSLOWAAKSE ZEEBOOT IN GDYNIA
Op de nieuwe Tchechoslowaakse zeeboot Republika werd kort geleden plechtig de vlag gehesen. Gdynia was de uitgangshaven voor het schip, terwijl Praag, de hoofdstad van de Tchechoslowaakse republiek de symbolische thuishaven zal zijn. De Republika heeft intussen zee gekozen.

EEN PAPIERFABRIEK TE SKOLWIN BIJNA GEREED
Het bouw- en montagewerk van de papierfabriek te Skolwin, die, zoals we reeds eerder meldden, voornamelijk stroo verwerken zal, is reeds zover gevorderd, dat de fabriek dit jaar in gebruik zal genomen worden. Een arbeiderscombinatie gaat voor enige tijd naar Tchechoslowakije om op de hoogte te komen van het bedienen van een papiermachine, zoals die in de fabriek in gebruik zal worden genomen.

50 % MEER KRANTENLEZERS
Vergeleken met 1950 is het aantal abonnementen van de dagbladlezers met 50 % toegenomen.

SCHILDERS EXPOSEREN
In Lublin hebben kortgeleden 29 schilders een tentoonstelling van hun werken ingericht. Het merendeel van de 75 schilderijen en tekeningen hadden het landschap tot onderwerp.

NIEUWE CHEMISCHE ONDERZOEKINGSINSTITUTEN
In het begin van dit jaar zijn zes nieuwe Chemische onderzoekingsinstituten geopend, en wel één voor kleurstoffen en halffabrikaten te Warszawa, een voor anorganische chemie te Gliwice, één voor chemische synthese te Oswiriseim, één voor cellulose en papier te Lódz, één voor pharmaceutische producten in Warszawa en één voor kunststoffen eveneens te Warszawa.

POLEN'S GROOTSTE CHOCOLADE-FABRIEK TE WROCLAW
De grootste fabriek voor chocolade en suikerwerken „Sobotka" werd onlangs te Wroclaw in gebruik genomen. Alle machinale onderdelen als deegbereidingsmachines, bakovens, transportinrichting enz. werden geleverd door de binnenlandse industrie. Voor de montage en het in bedrijf nemen werden specialisten uit de Torun-suikerwerkenfabriek aangesteld.

Stilleven van Emilia Zeromska

Poolse Schilderessen
exposeren in Amsterdam

De kennismaking met de kunst en cultuur van andere landen en volkeren is een belangrijke bijdrage voor beter wederzijds begrip en daardoor voor het behoud van de vrede. Dit is een van de redenen waarom wij zo bijzonder dankbaar zijn voor de gelegenheid, die ons door de Ned. Vereniging van Schilderessen ‚De Zeester" geboden wordt, om kennis te maken met het werk van enkele van haar Poolse kunstzusters. Terwijl de kunst in onze landen nog vaak worstelt met allerlei experimenten in de vorm en pas heel langzaam het besef begint door te dringen dat de inhoud van het kunstwerk van minstens even veel belang is, voltrekt zich in de landen waar het socialisme reeds wordt opgebouwd een ontwikkeling, die het onderwerp bewust in het middelpunt der belangstelling plaatst.

Het zijn voornamelijk drie groepen van onderwerpen die wij op deze tentoonstelling in verschillende vormen kunnen zien: 1. Portretten van grote figuren uit het verleden; 2. Herinneringen aan strijd en ellende van voor en tijdens de laatste oorlog; 3. De opbouw na de overwinning van de arbeidersklasse. Van de eerste groep willen we als voorbeeld het portret van Rosa Luxemburg van Zofia LIPINSKA noemen, dat zeker met veel gevoeligheid en toewijding is geschilderd; toch valt het moeilijk om in deze „wetende en lijdende" vrouw, de strijdster terug te vinden, als welke ze in de herinnering van de internationale arbeidersklasse voortleeft.

In de tweede groep staan de enkele grafische werken vooraan, die tegelijkertijd het mooiste vertegenwoordigen, wat op de tentoonstelling te zien is. De houtsnede „Het Jaar 1939" van Maria HISZPANSKA-NEUMANN, een stoet van vluchtelingen, met koffertjes en manden, kinderen en oude mensen, in een golvende beweging die het troosteloze, moede slepen voortreffelijk weergeeft, met op de achtergrond enkele ruïnes van huizen. Dit blad alleen al bewijst dat waar het onderwerp echt en diep doorleefd is, vorm en inhoud tot die eenheid versmelten, die het wezen van een echt kunstwerk uitmaakt.

De derde groep toont ons, welke problemen de hedendaagse Poolse kunst zich vooral stelt. Bij de beoordeling ervan moeten we ons echter goed voor ogen houden, dat wij niet weten hoe de mensen zelf, wier leven, werken en bouwen hier wordt weergegeven, deze schilderijen ondergaan. Wij kunnen slechts kijken met onze eigen ogen en ons afvragen in hoeverre deze schilderijen uitdrukking geven aan onze voorstelling van de opbouw van een nieuwe maatschappij. Neem dan b.v. het „portret van een stootarbeider" van Maria ROSTOWSKA: we begrijpen de bedoeling wel. Dit schilderij roept ons toe: kijk! Dit is onze nieuwe arbeiders-intelligentia. De stootarbeider, die in zijn vrije tijd studeert! Maar wat wij zien is slechts het portret van een willekeurige jonge man, die zich door niets van elke andere student of lezende man onderscheidt en die nergens kenbaar wordt als de ARBEIDER, die NU studeren kan. Een ander voorbeeld: Maria MACKIEWICZ noemt haar schilderij: „De boeren verkopen vrijwillig een zeker aandeel van hun aardappelen aan de staat". De nadruk ligt bij dit gegeven natuurlijk op de vrijwillige medewerking van de boeren ten bate van de gemeenschap. Maar wat we zien is een willekeurig markttafereeltje, dat overal elders evengoed plaats zou kunnen hebben.

Wat we missen — en dat geldt b.v. ook voor het schilderij van Teresa PAGOWSKA: „Voor de optocht van 1 Mei" — is het enthousiasme, de kracht en vreugde, die — na wij van iedereen horen die de kans heeft gehad het met eigen ogen te zien — zo kenmerkend zijn voor het nieuwe Polen. En dan is het des te merkwaardiger, dat het enige schilderij, waar in plaats van de over het algemeen wat grijze, doffe tonen, van felle, warme kleuren gebruik wordt gemaakt — een groente-stilleven is.

Nogmaals: beschouw dit slechts als de opmerkingen van iemand die met grote verwachtingen naar deze tentoonstelling is toegegaan en wellicht een ogenblik vergat, dat dit slechts een begin is en kan zijn, van een geheel nieuwe ontwikkeling. Moge deze tentoonstelling spoedig opgevolgd worden door andere, om ons in staat te stellen, deze ontwikkeling te volgen.

Magda van Emde Boas.

„Demonstratie in het kolenbekken van Dąmbrowa" — Houtsnede van Krasnodębska

Nederland en de Poolse opstand van 1863

In ons Decembernummer hebben we in ons artikel over Nederland en de Poolse opstand van 1863 de protestnota door de Nederlandse regering naar St. Petersburg gestuurd, vrijwel in extenso geciteerd. We zegden toen toe onze lezers duidelijk te maken welke deze reactie deze toch in geenszins felle bewoordingen saamgevatte nota in Nederland zou verwekken.

Na het Paasreces van 1863 vroeg en verkreeg Groen van Prinsterer verlof om zijn mening over de verzonden nota te kennen te geven. Na eerst enkele algemene en tamelijk zinledige woorden te hebben uitgesproken over zijn sympathie met de ellende der Polen verzwakt hij onmiddellijk de kracht hiervan door te accentueren, dat hij (Groen) een groot vertrouwen blijft koesteren in de bedoelingen van de Keizer van Rusland, al zal dan ook het bereiken dier goede bedoelingen wellicht zeer moeilijk zijn. „Ik zie altijd — het is nog steeds de leider der anti-revolutionairen die aan het woord is— ik zie altijd met bezorgdheid, om niet te zeggen met huivering, een interventie van de Europese diplomatie voor verdrukte natiën tegemoet, omdat de ervaring zo treffend heeft geleerd dat niet zelden, uit eigen belang, met het lot van verdrukte natieën wordt gespeeld. Eindelijk acht ik het voor een staat van mindere rang, zoals Nederland, in de tegenwoordige omstandigheden en bij het hedendaagse, zogenaamde volkenrecht, raadzaam, om niet dan met de uiterste bedachtzaamheid een eerste schrede te doen op een weg, waarop wellicht terugkeer niet zou worden geduld."

Groen werd bij deze bestrijding ter zijde gestaan door enkele (ook niet anti-revolutionaire) kamerleden. Met gloed werd hij echter aangevallen door de afgevaardigde De Bieberstein, die zelfs midden in zijn betoog — een in die dagen zeer zeldzaam verschijnsel — door de voorzitter tot de orde werd geroepen.

Gesteund door de katholieke en door bijna alle liberale kamerleden viel het de minister van buitenlandse zaken Van der Maesen de Sombreff gemakkelijk de ongegrondheid van Groen's bezwaren in het licht te stellen, hij verdedigde de nota door haar te noemen „een manifestatie van de publieke opinie, een mededeling van hetgeen in Nederland over de Poolse toestanden gedacht wordt... voortgevloeid uit het besef der waardigheid van Nederland, aan welke tekort zoude gedaan zijn, indien het niet voor zijne beginselen ware uitgekomen, terwijl bijna alle natiën van Westelijk Europa meenden dat te moeten doen." Sympathie met de ongelukkige Polen achtten hij (de minister) en zijn medestanders voor een natie als de onze, die zelve zo heldhaftig voor haar vrijheid gestreden had, niet meer dan natuurlijk. Het gevolg van deze stand van zaken was dan ook dat Groen's motie met 40 tegen 25 stemmen verworpen werd.

En toch was de aangelegenheid daarmee nog niet afgelopen, er zou zelfs voor Nederland een ministeriële quaestie uit voortvloeien. Het eerste onweertje werd veroorzaakt door een adres van vier en twintig in Rusland woonachtige Nederlanders, die hun afkeuring over de nota te kennen gaven. Wellicht aangemoedigd door deze heldendaad kwamen enkelen van Groen's medestanders bij de behandeling van de Staatsbegroting van 1864 (Hoofdstuk Buitenlandse Zaken) andermaal met hun bezwaren voor de dag tegen de door de regering ingediende protestnota. Zij gaven onomwonden te kennen dat zij in de houding van de minister aanleiding vonden hem hun verder vertrouwen te ontzeggen en dat zij daarom tegen de begroting zouden stemmen. Er hadden zich twee nieuwe omstandigheden voorgedaan, waardoor zij zich in hun protest gestijfd voelden; er was namelijk een Russisch antwoord op de nota binnengekomen en er was een oproep van Napoleon III verschenen, waarin hij aandrong op het bijeenroepen van een Europees congres ter behandeling van de Poolse aangelegenheden. on bovendien boekten de tegenstanders van minister Van der Maesen het voordeel, dat ze hem op een formeel vergrijp konden wijzen.

De door Nederland verzonden nota was namelijk eerst te Petersburg aangekomen, toen de Russische regering reeds de nota's van de grote mogendheden beantwoord had. De Nederlandse gezant te Petersburg had toen om nadere instructies gevraagd en de Nederlandse regering had hem te kennen gegeven, dat de nota toch ingediend moest worden. Zulks was dan ook geschied (13 Mei 1863). Bij gelegenheid van Groen's interpellatie (22 Mei 1863) had de minister op een vraag uit de kamer, of er al een Russisch antwoord was binnengekomen verklaard „Mijnheer de Voorzitter tot nu toe is er geen antwoord ontvangen". Nadat een kamerlid een paar dagen later (26 Mei) deze vraag herhaald had, gaf de minister de voorzitter te verstaan, dat de Russische gezant in den Haag hem inderdaad diezelfde morgen het antwoorddepêche had voorgelezen. „Ik stel mij voor," aldus vervolgde de minister „een dezer dagen omtrent de inhoud van dit antwoord een mededeling aan de Tweede Kamer te doen." De kamer werd dan ook inderdaad enige dagen later in kennis gesteld van dit door de Russische Minister van Buitenlandse zaken Gortschakow ondertekenende antwoord.

Na een paar nietszeggende phrases over de goede bedoelingen van „le Gouvernement de S. M. le Roi des Pays-Bas" waarbij echter in twijfel wordt getrokken of ze van practisch nut zijn, wordt anderzijds met alle klem betoond, dat de door de Tsaar genomen maatregelen betreffende Polen dienstig zijn voor het land „les mesures que notre Auguste Maitre juge nécessaires pour le bien-être et la prospérité de ses sujets."

Het blijft alleen maar te betreuren, dat een Nederlands historicus van naam t.w. Dr. N. Japikse in een door hem verzorgd geschiedenisboek dergelijke cynische uitlatingen blieft te qualificeren als „fijnbeleefde terechtwijzingen".

In ieder geval hebben de toenmalige tegenstanders van de nota dit antwoord dadelijk als grof geschut in de opnieuw opgelaaide strijd gebracht, waarbij dan tevens een der kamerleden te kennen gaf, dat de Minister zich aan een onwaarheid had schuldig gemaakt door zijn verklaring dat hij pas op de 26 Mei dit antwoord voorgelezen had gekregen. Als nu Groen van Prinsterer het trommelvuur tegen de minister gaat versterken door opheldering te eisen over de voornemens der regering in zake het

internationaal congres over de Poolse zaak, ziet de Minister zich genoodzaakt te erkennen, dat dit antwoord inderdaad reeds vroeger was binnengekomen, maar dat de Russische gezant in gebreke was gebleven tevens een copy af te geven. De in de diplomatie geldende reciprociteit had hem toen genoopt de voorlezing niet te willen aanhoren; Minister's tegenstanders in de Eerste Kamer wierpen zich als een welkome prooi op deze verklaring en toen enkele weken later zijn begroting in ons Hogerhuis in behandeling kwam, werd deze dan ook verworpen met 19 tegen 14 stemmen. Begin Januari 1864 was de ministeriële loopbaan van Van der Maesen de Sombreff dan ook geëindigd.

Als wij het bovenmedegedeelde kortelijk resumeren moeten we openlijk erkennen, dat we geen al te glorieuze pagina in onze geschiedenis hebben behandeld. De antirevolutionaire leider, die nog enkele decennia vroeger als pleidooivoerder was opgetreden in de zaak van door de Staatskerk verongelijkten uit zich, waar het veel erger onrecht betreft Poolse mannen en vrouwen aangedaan, in goedkope phraseologie, hij en de achter hem staande parlementariërs verzuimen de gelegenheid niet om een tegenstander ten val te brengen, welks grootste misdaad was een wellicht formeel vergrijp begaan te hebben in een aangelegenheid, waarbij hij althans niet alle humaniteit op stal had gezet.

P.

Adressen van Ondernemingen voor de Buitenlandse Handel

Centralne Biuro Łożysk Tocznych „CEBILOZ"
Centraalbureau Voor Kogellagers „CEBILOZ" — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 47/51
Telefoon: 73950 — Telegramadres: CEBILOZ Warszawa

Centrala Eksportowo-Importowa Premysłu Drzewnego
Import en Export Centrale voor Houtproducten — Exportbureau, Warszawa Miodowa E
Telefoon: 8-86-74 — Telegramadres: CEPEDE Warszawa

Centrala-Morska Importowo-Eksportowa
Import- en Export- Zeecentrale — Warszawa, Hoża 35
Telefoon: 7-49-80—84 — Telegramadres: CENTROMOR Warszawa

Centrala Zaopatrzenia Materialowego Przemysłu Węglowego
Centrale Voor de Materiaalvoorziening van de Kolenmijnen — Import Bureau, Katowice, Plebiscytowa 36
Telefoon: Centrale 3-59-81; Bijkantoor: Lwowska 11; Telefoon: 8-68-02; 8-65-01 — Telegramadres CENTROZAP Katowice

Centrala Zaopatrzenia Hutniczego
Centrale Voor de Voorziening van Hoogovens, Import Bureau, Katowice, Armii Czerwonej 12/14
Telefoon: 3-67-01/05; 3-49-41/45. Bijkantoor: Warszawa, Na Skarpie 21. Telefoon: 8-81-93; 8-81-96 — Telegramadres CENTRORUD Katowice

Centrala Spóldzielni *Mleczarsko-Jajczarskich*
Centrale Voor de Melk- en Eieren-Coöperaties — Warszawa, Hoża 66/68
Telefoon: 8-96-00/5 — Telegramadres: CESEMJOT Warszawa

Centrala Handlowa Przemysłu Cukrowniczego
Handelscentrale van de Suikerindustrie, Warszawa, Al. Niepodległości 161
Telefoon:: 4-00-80 — Telegramadres: CUKROZBYT Warszawa

„DAL" Towarzystwo Handlu Międzynarodowego S.A.
„DAL" Vereniging voor de Buitenlandse Handel N.V. — Warszawa, Nowy Swiat 40
Telefoon: 7-58-60 — Telegramadres: DALOS Warszawa

Polskie Towarzystwo Handlu Zagranicznego dla Elekrotechniki „ELEKTRIM", Sp. z. o. o.
Poolse Maatschappij voor Buitenlandse Handel in Electrotechnische Artikelen „ELEKTRIM", Naamloze Vennootschap — Warszawa, Sienna 32
Telefoon 8-01-20 — Telegramadres: ELEKTRIM Warszawa

Polskie Zakłady Zbożowe — Biuro Handlu Zagranicznego
Poolse Graanbedrijven — Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Kopernika 30
Telefoon Directie: 8-21-69 — Telegramadres EXPEZET Warszawa

Państwowa Centrala Drzewna „PAGED"
Staats-Houtcentrale „PAGED" — Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Plac 3-ch Kryży 18
Telefoon: 7-50-20/23 — Telegramadres: HAZAPAEED Warszawa

„HORTUS" Import i Eksport Nasion

„HORTUS" Import en Export van Zaden, Warszawa, Klonowa 20
Telefoon: 8-08-24/29 — Telegramadres: HORTUS Warszawa

„FILM POLSKI" Biuro Zagranicznego Obrotu Filmów

„POOLSE FILM" Bureau voor de In- en Verkoop van Films in het Buitenland — Marszałkowska 56
Telefoon: 8-61-33 — Telegramadres: IMEX-FILM Warszawa

Centrala Rybna

„Viscentrale, Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Puławska 14
Telefoon Centrale: 7-10-22 — Telegramadres MOTORIM Warszawa

„PAPEXPORT" Centrala Eksportowo-Importowa

„PAPEXPORT" Import- en Exportcentrale voor de Papierindustrie — Warszawa, Wspolna 50
Telefoon: 8-10-00 — Telegramadres PAPEXPORT Warszawa

Centrala Produktów Naftowych

Aardolieproducten Centrale, Warszawa, Rakowiecka 39
Telefoon: 4-00-20/25 — Telegramadres: PETROL, Warszawa

„POLIMEX" Polskie Towarzystwo Importowe Maszyn i Narzędzi

„POLIMEX" Poolse Import Maatschappij voor Machines en Werktuigen — Warszawa, Czackiego 7/9/11
Telefoon Centrale: 7-57 20 — Telegramadres: POLIMEX Warszawa

Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego

Centraal Bureau voor de Vleesindustrie, Bureau voor de Buitenlandse Handel, Warszawa, Złota 37
Telefoon Directie: 7-33-80 — Telegramadres: POLMEAT Warszawa

Polskie Towarzystwo Maszyn Biurowych

Poolse Kantoormachines Maatschappij N.V. — Warszwawa, Szpitalna 8
Telefoon: 8-27-25 — Telegramadres: TABULATOR Warszawa

Centrale Importowa Przemysłu Włokienniczego „TEXTIL-IMPORT"

Importcentrale voor de Textielindustrie „TEXTIL-IMPORT — Łódź

„LAS" Państwowa Centrala Leśnych Produktów

„LAS"Staatscentrale voor Bosproducten, Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Al. Jerozolimskie 57
Telefoon: 8-72-21 — Telegramadres: ZALAS Warszawa

„DOM KSIAZKI" Centrala Obrotu Księgarskiego

„DOM KSIAZKI" Boekhandelscentrale — Bureau voor de Buitenlandse Handel, Warszawa, Wiejska 16
Telefoon: 8-23-77